

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

MAI - Juin 2022
N° 239

INAUGURATION DE LA PLACE D'ARMÉNIE

Բովանդակություն

- Էջ 4** - ՅԲԸՄ-ն և Մատենադարանը Արցախի ձեռագրական ժառանգության պահպանմանը միտուած պատկերագիրք են հրատարակել
- Էջ 6** - «Մեզ մենակ մի՛ թողէք»
- Էջ 11** - «Գնացել օտար ափերում առօր-փառօր ապրում են ...»
- Էջ 12** - 1872թ. գրքի նուիրատուություն Ազգային Գրադարանին
- Էջ 14** - «Փթիթ»-ի կայքին բարեփոխումն ու փթթումը - Միջազգային կինոփառատօնում «լաւազոյն վաւերագրական ֆիլմ» Է ճանաչուել «Ապելով Երեւանը»
- Էջ 16** - Համահայկական Խաղերը տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 2023-ին
- Էջ 17** - Հայաստանի Ազգային Արխիւը մէկդարեայ յորելանիս ընդառայ
- Էջ 19** - Գինու թանգարան Արագածոտնում
- Էջ 20** - Վանում զանձագողերը ուրարատական տաճար են գտել
- Էջ 22** - Տնեւ և Լեւնան շրջանի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 3** - Premier satellite arménien lancé sur l'orbite de la terre
- P. 5** - Vernissage des œuvres de Hourie Minassian
- P. 7** - Nouvelles de la Bibliothèque arménienne St-Grégoire de Genève -Messe sacrée sur la frontière arménienne à Khoranashat
- P. 8** - 30ème anniversaire de l'établissement des relations diplomatiques entre la Suisse et l'Arménie
- P. 9** - Les habitants d'un village du Karabagh dans l'incertitude
- P. 12** - Courriers relatifs aux thèses négationnistes du génocide des Arméniens lus au Grand Conseil
- P. 13**- Victor Hambartsumyan
- P. 15** - Le hasard et l'insolite
- P. 18** - Qu'est-ce qui préoccupe les Arméniens?
- P. 23**- Nouvelles de l'école Topalian
- P. 24** - Nouvelles de l'UAS

UNE JOURNÉE MÉMORABLE

Le 7 mai 2022 restera gravé dans la mémoire des Arméniennes et Arméniens venus assister à l'inauguration officielle de la Place d'Arménie devant l'église St. Hagop de Troinex. Cet évènement historique, qui fut l'aboutissement d'un processus entamé il y a plus de huit ans, marque une nouvelle étape dans l'histoire de la communauté arménienne de Suisse. Quelques 300 personnes, dont des représentants des autorités municipales et cantonales, s'étaient déplacées pour l'occasion.

Tous les ingrédients étaient réunis pour la réussite de cette journée tant attendue. Le maire de Troinex Guy Lavorel, accompagné de ses deux adjoints Béatrice Hirtsch et Marc Truan, a été accueilli selon la tradition par "le pain et le sel" avant d'être invité à ouvrir la cérémonie solennelle. Dans son discours, M. Lavorel a évoqué les moments forts de l'histoire des liens privilégiés entre la Commune de Troinex et la communauté arménienne de Genève tels que la consécration de l'église St-Hagop en 1969, la collecte d'aide suite au tremblement de terre qui a dévasté le Nord de l'Arménie en 1988, la commémoration du 100e anniversaire du génocide des Arméniens en 2015, le concert tenu à l'église St-Hagop en 2017 à l'occasion du bicentenaire de la création de la commune de Troinex et le voyage en Arménie des membres du Conseil municipal de Troinex en 2018.

En s'adressant au public en anglais, M. Andranik Hovhannisyán, ambassadeur de la République d'Arménie en Suisse, a remercié les autorités communales et les représentants de la communauté arménienne qui ont contribué à la réalisation de ce projet. Il s'est félicité que l'Église et l'École qui "symbolisent la continuité des traditions arméniennes" auront une adresse postale liée à l'Arménie. "Il existe des rues, places et >>>>

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

TAVITIAN S.A. - 18, ch. des Aulx - 1228 Plan-Les-Ouates - Téléphone 022 346 93 02 - Fax 022 346 93 04
tavitian@bluewin.ch

INAUGURATION DE LA PLACE D'ARMÉNIE

»»» *quartiers arméniens dans différents endroits à travers le monde. Désormais, la Place d'Arménie à Troinex sera dans la même ligne que la station de métro "Armenia" à Sao Paolo, le "Jardin d'Erevan" à Paris, "Armenian Alley" à Moscou, "Armenierplatz" à Vienne etc.* a-t-il ajouté.

Le Père Goosan Aljanyan, *locum tenens* du Diocèse arménien de Suisse, et le Père Shnork Tchekidjian, pasteur des paroisses de la Suisse alémanique, ont célébré ensemble le service d'"antastan" (cérémonie de bénédiction des quatre directions cardinales) avant de procéder à la bénédiction des deux panneaux qui se lisent: *Place d'Arménie - Cette place, inaugurée le 7 mai 2022, concrétise les liens étroits entre la communauté arménienne, Genève, et la commune de Troinex.*

Après la cérémonie d'inauguration, Daniel Papazian, président de la Fondation St. Grégoire et maître de la cérémonie, a pris la parole pour exprimer ce que les Arméniens de Genève et de Suisse ressentaient en ce jour mémorable. Il a présenté un panorama non exhaustif des liens entre la communauté arménienne et Genève/Suisse dès le dernier quart du 19ème siècle jusqu'à nos jours en citant des personnes ayant joué un rôle important et dont certaines se trouvaient dans le public:

La fondation à Genève en 1887 du parti Social-démocrate (*Hntchak*) par des étudiants arméniens; l'installation à Genève en 1892 de la Fédération révolutionnaire arménienne (*Dashnaktsutyun*) où elle publie son journal (*Droshak*) jusqu'en 1914; l'ouverture à Genève en 1910 du siège européen de l'Union Générale Arménienne de Bienfaisance (UGAB); le mouvement arménophile né sous l'impulsion de Messieurs Léopold Favre, Edouard Naville et Anthony Kraft-Bonnard qui ont été rejoints plus tard par les conseillers fédéraux Gustave Ador et Giuseppe Motta; la pétition récoltant 454'000 signatures adressée au Conseil fédéral demandant

son intervention auprès des Grandes Puissances afin de faire cesser les massacres hamidiens de 1895-1896; la création en 1922 de l'orphelinat arménien à Begnins (VD), transféré plus tard au chemin de Velours à Genève; la reconnaissance du génocide des Arméniens par le Grand Conseil genevois en 1998 et le Conseil National en 2003; le formidable élan de solidarité manifesté par le peuple suisse lors du tremblement de terre qui a frappé l'Arménie en 1988, notamment par l'envoi de fonds et des tonnes d'aide humanitaire et un engagement sur place; la participation des amis suisses à la récolte de dons, d'habits et de matériel médical suite à la guerre lancée par l'Azerbaïdjan en 2020; etc.

Avant de terminer son discours, M. Papazian a raconté avec émotion l'histoire de ses grands-parents maternels et paternels dont les liens avec la Suisse remontent aux années 1890. Il a dédié son message à la mémoire de son père Gronik Papazian, *"qui fut la cheville ouvrière de tout ce qui a été construit sur ce site"*. M. Papazian a ensuite adressé ses remerciements à M. Potter van Loon, l'ancien maire de Troinex, à M. Guy Lavorel, actuel maire de Troinex et à ses deux adjoints, au Conseil municipal, au Conseil d'État, sans oublier Mme Hasmik Tolmajian, Ministre plénipotentiaire à l'Ambassade d'Arménie en Suisse (2014-2018) et M. Vahé Gabrache qui ont contribué au rapprochement entre la communauté arménienne et la commune de Troinex.

La suite du programme s'est déroulé dans les salles du Centre arménien dans une ambiance festive. Le public a assisté à un spectacle de la troupe de danse Sanahin, suivi d'un riche buffet accompagné du vin arménien. Les spécialités présentées soigneusement avaient été préparées par les dames de la communauté, avec une très belle contribution et une mise en valeur par le comité des dames de l'église St-Hagop. >>>

ԱՐԶԱԿԱՆԳ

www.artzakank-echo.ch

6 numéros par année
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

58, Rue de la Terrassière - 1207 GENEVE

CCP 12-17302-9

IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar

Tél. + 41 (0)78 892 93 31

artzakank@yahoo.com

INAUGURATION DE LA PLACE D'ARMÉNIE

>>> LA GENÈSE DE LA PLACE D'ARMÉNIE

"En 2014, dans le cadre de la commémoration du centenaire du génocide des Arméniens, Astghik Marandjian a présenté son projet de rosiers à planter au bord du trottoir devant l'église. Je me suis alors adressé à M. Potter van Loon, le maire de Troinex de l'époque, pour lui demander si la commune pouvait se charger de l'entretien des plants après la réalisation du projet. Monsieur le maire m'a répondu que la commune n'était pas équipée pour pouvoir entretenir les rosiers, mais que participer à l'érection d'un monument pour commémorer ce centenaire entraînait dans la politique de la commune. Plus tard, il m'est venu l'idée de la Place d'Arménie étant donné que nous avons déjà le khatchkar comme monument devant notre église. Ma proposition a été acceptée avec beaucoup d'enthousiasme par M. van Loon, qui l'a annoncé publiquement le 24 avril 2015, lors de la commémoration du centenaire du génocide devant l'église." explique Daniel Papazian.

"Le maire actuel, Guy Lavorel, qui a succédé à Potter van Loon deux mois plus tard, a heureusement adhéré à cette idée. Nous avons développé avec lui et ses adjoints des rapports privilégiés, même très amicaux. Le projet a progressé et a pris de la consistance dans un contexte de collaboration extrêmement chaleureuse par le biais d'invitations, de repas, dont un avec feu Charles Aznavour, etc.. Cette collaboration s'est élargie lorsque nous avons accueilli en Arménie le conseil municipal dans sa quasi-totalité en 2018."

Mais pourquoi la réalisation de ce projet a pris si longtemps?

"Il y a eu plusieurs étapes: A) obtenir l'adhésion du Conseil administratif de la commune ; B) La décision de donner un nom à un espace public relève du législatif de la commune et c'est seulement après le retour d'Arménie des membres du Conseil municipal que le projet a été présenté et voté C) La Commune doit solliciter une validation auprès du Conseil d'État, appuyée par une solide motivation que j'ai fournie. En octobre 2020, ce dernier a rendu son arrêt dont la mise en œuvre par l'administration s'est concrétisée le 15 janvier 2021 par le changement de dénomination de l'adresse. D) C'est à partir de cette date que la Place d'Arménie est devenue une adresse officielle au cadastre, la porte de l'église

PREMIER SATELLITE ARMÉNIEN LANCÉ SUR L'ORBITE DE LA TERRE

Le 26 mai 2022, lors de la séance régulière du Cabinet, le Premier ministre Nikol Pashinyan a déclaré que le premier satellite arménien avait été lancé sur l'orbite terrestre à bord d'un vaisseau spatial SpaceX depuis Cap Canaveral aux États-Unis. Cet événement est le résultat de la coopération entre la société nationale arménienne «Geocosmos» et la société espagnole «Satlantis». M. Pashinyan a indiqué également que d'ici la fin de 2023, un centre de contrôle des satellites et une station de réception seront établis en République d'Arménie, autour desquels une équipe scientifique de spécialistes sera formée.

La société Satlantis a annoncé que tout fonctionne parfaitement et qu'un accord avait été conclu avec Geocosmos pour fournir à l'entreprise un système complet de surveillance de la Terre.

Les premiers résultats du lancement du premier satellite stratégique arménien "Urdaneta", connu sous le nom d'Armsat-1, seront présentés dans le cadre du festival scientifique et technologique Starmus VI qui se tiendra en Arménie du 5 au 10 septembre de cette année. A cette occasion Erevan accueillera des astronautes du monde entier, des lauréats du prix Nobel, des scientifiques de renommée mondiale, des astrophysiciens, des artistes et des musiciens. ■

portant le numéro 2 et la porte latérale avec les marches intérieures portant le numéro 4. Pour la cérémonie d'inauguration, nous avons dû attendre la levée des mesures liées à la pandémie pour pouvoir accueillir un nombre illimité de personnes ainsi qu'une période clémente de l'année."

Y aura t-il une suite à ce projet?

"L'idée de jumelage entre Troinex et un village arménien est née lors du voyage des membres du Conseil municipal en Arménie. Mais la pandémie n'a pas permis de la développer et d'aller plus loin.

La prochaine étape après la pose des panneaux sera le réaménagement de la Place d'Arménie par la modification du carrefour et le remaniement des parties vertes du ruban des rosiers. L'idée est que le parvis de l'église devienne un espace vivant pour les passants, qui pourront s'y arrêter, s'asseoir sur un banc et se reposer tout en admirant notre architecture traditionnelle."

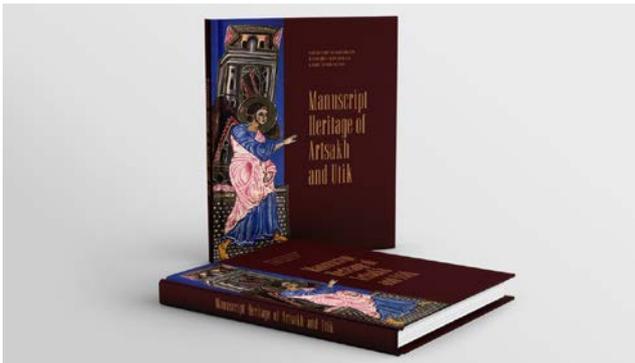
Pour revenir à la journée de l'inauguration, elle fut une mémorable pour Daniel Papazian à plus d'un titre. "Mémorable parce qu'elle a scellé dans la fonte des panneaux l'amitié entre deux peuples. Mémorable parce que Troinex et Genève nous ont offert un cadeau inestimable. Mémorable parce qu'afficher durablement "Arménie" sur la voie publique, c'est rappeler que malgré les frontières géopolitiques que l'on efface et déplace, le peuple arménien est toujours debout." ■

M.S.

ՀԲԸՄ-Ն ԵՒ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԱՐՑԱԽԻ ՁԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՊԱՆՄԱՆԸ ՄԻՏՈՒԱԾ ՊԱՏԿԵՐԱԳԻՐՔ ԵՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միության (ՀԲԸՄ) և Մեսրոպ Մաշտոցի անունան Մատենադարանի համատեղ ջանքերով հրատարակուել է «Արցախի և Ուտիքի ձեռագրական ժառանգությունը» ուսումնասիրություն-պատկերագիրքը. տեղեկացնում են ՀԲԸՄ-ից:

Գրքի համահեղինակներն են արուեստագիտության դոկտոր-պրոֆեսոր Հրավարդ Յակոբեանը, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Թամարա Մինասեանը և պատմական գիտությունների թեկնածու Վահե Թորոսեանը: Պատկերագրքի հրատարակությունը իրականացուել է ՀԲԸՄ-ի Լորենս Թերզեան ֆոնդի ֆինանսատրամաբ՝ ՀԲԸՄ Արցախեան թեմաներով հետազոտությունների դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակում, որի նպատակն է հետազոտությունների միջոցով հանրությանն իրազեկել Արցախի պատմության, մշակոյթի և առկայ խնդիրների մասին:

Գիրքը բացառիկ արժեք է՝ նպաստելու Հայաստանի երկու պատմական նահանգների՝ Արցախի և Ուտիքի, մշակութային ժառանգության միջազգային ճանաչմանը: Այս գաւառները դարեր ի վեր եղել են աստուածաբանական, պատմական, կրթական և ծիսական անթիւ ձեռագրերի օրրան, որոնց մեծ մասն այժմ պահպանուում է Մատենադարանում: Համահեղինակների համատեղ ջանքերի արդիւնքում գիտականօրէն ապացուցուել է նշուած նահանգներում հայկականութեան բազմադարեայ գոյութիւնը:

Գիրքը բաղկացած է երեք մասից և արտացոլում է Արցախ և Ուտիք պատմական նահանգների պատմութիւնը, ներկայացնում է շրջանի գրչատներն ու կրթական կենտրոնները, որոնք գործել են վանական համալիրներին կից, ինչպէս նաև բացայայտում է 13-18-րդ դարերում ստեղծուած պատկերագրող ձեռագրերի պատկերագրական առանձնայատկութիւնները: «Արցախի և Ուտիքի ձեռագրական ժառանգութիւնը, որպէս այդ նահանգների պատմութեան և մշակութային ժառանգութեան ներդաշնակ մաս, հարուստ է բազմաթիւ քրիստոնէական ճարտարապետական կոթողներով, յուշարձաններով, խաչքարերով, և միջնադարեան աշխարհիկ կառոյցներով, որոնք մենք պարտաւոր ենք պահպանել և փոխանցել սերնդէ սերունդ», – նկատում է գրքի խմբագիր, պատմական գիտութիւնների դոկտոր-պրոֆեսոր Կարէն Մաթևոսեանը:

Գրքի համահեղինակներից Թամարա Մինասեանի համոզմամբ՝ ներկայիս բաղաբական և տարածաշրջանային զարգացումների կիզակետում, երբ հարևան պետութիւնները ջանք չեն ինչպիսի կեղծել պատմութիւնը և հայկական մշակութային ժառանգութիւնը վերագրել իրենց՝ ներկայացնելով այն որպէս աղուանական հարստութիւն, գիտականօրէն ապացուցուած այս բացայայտումները արդիւնաւետ զէնք կարող են ծառայել ցանկացած ապատեղեկատուութեան դէմ: Եւ եթէ նրանց փորձերը փոքր ի շատէ յաջողութեան են հասնում մեր պատմական յուշակոթողները ոչնչացնելով, ապա ձեռագրական ժառանգութեան դէպքում նրանց նոյնն անել չի յաջողուի: «Յատկապէս ձեռագրերի յիշատակարանները բացառիկ արդիւններ են, որոնք, անկասկած, ապացուցում են հայերի դարաւոր ներկայութիւնն Արցախում և Ուտիքում»,– յաւելում է նա:

«Արցախի և Ուտիքի ձեռագրական ժառանգութիւնը» պատկերագրքի հրատարակութիւնը ՀԲԸՄ Արցախեան թեմաներով հետազոտությունների դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակում իրականացուած 18 ծրագրերից մէկն է: Գրքի շնորհանդէսի ընթացքում ՀԲԸՄ Հայաստանի նախագահ Վազգէն Եագուպեանն անդրադարձաւ նաև ՀԲԸՄ Արցախեան թեմաներով հետազոտությունների դրամաշնորհային ծրագրի առաքելութեանը: «Արցախեան 44-օրեայ պատերազմը ցոյց տուեց, որ միջազգային հանրութիւնը թիւր պատկերացում ունի Արցախի պատմութեան և, մասնաւորապէս, մշակութային ժառանգութեան վերաբերեալ: Դրամաշնորհային ծրագրի նպատակն է անդրադառնալ Արցախի պատմութեան բոլոր շերտերին և միջազգային հանրութեանը զինել գիտականօրէն ապացուցուած և անաչառ փաստերով: Մատենադարանը՝ որպէս հին ձեռագրերի և սկզբնաղբիւրների գլխաւոր պահոց, այս նախաձեռնութիւնն ակտիւօրէն առաջ մղելու հիմնական յենասիւններից մէկը կարող է լինել»:

ՀԲԸՄ-ի և Մատենադարանի ղեկավարութիւնները վստահեցնում են, որ շարունակական ջանքեր կը գործադրեն, որպէսզի պատկերագիրքը լայնամասշտաբ տարածում գտնի Հայաստանի սահմաններից դուրս գիտական շրջանակներում և նպաստի հայոց պատմութիւնը կեղծելու դէմ ակտիւ պայքարին: Պատկերագիրքն արդէն շրջանառուում է Եւրոպայում, իսկ հեղինակներն էլ հետազոտութեան արդիւնքները մեծ խանդավառութեամբ ներկայացնում են տարբեր միջազգային գիտաժողովներում: «Պատկերագիրքը ուսումնասիրութիւնը կը ներկայացուի ոչ միայն Հայաստանի և Արցախի հանրապետութիւններում, այլև, որ ակելի կարևոր է, կ'ուղարկուի օտար երկրների դեսպանատներին, միջազգային (յատկապէս մշակութային ուղղուածութեան) կառոյցներին, ինչպէս նաև աշխարհի առաջատար գիտակրթական կենտրոններին ու համալսարաններին: Վստահ ենք, որ այս աշխատութեամբ Արցախ-Ուտիքի հարուստ մշակութային ժառանգութիւնն ակելի ճանաչելի կը դառնայ աշխարհում»,– յաւելում է Մատենադարանի տնօրէն դր. Վահան Տեր-Ղևոնդեանը: (agbu.am)

VERNISSAGE DE L'EXPOSITION DES OEUVRES DE HOURIE MINASSIAN

Le 5 mai 2022 fut une grande journée pour la librairie-café *Arménie, Culture et Saveurs* qui avait ouvert ses portes le 10 septembre 2021. Après des mois d'isolement dû au Covid-19, le comité a organisé son premier évènement culturel pour inaugurer officiellement ce lieu hautement symbolique, près de l'ambassade de la République d'Arménie, en plein centre de Genève internationale. Le vernissage de l'exposition des œuvres de l'aquarelliste Hourie Minassian a rassemblé un public hétéroclite venu admirer les tableaux de l'artiste et échanger dans une ambiance chaleureuse tout en dégustant le bon vin arménien et les spécialités maison préparées avec amour. A cette occasion, les invités ont pu également découvrir le grand choix de livres et souvenirs arméniens.

L'exposition peut encore être visitée jusqu'au 30 juillet 2022 dans les locaux de ce petit coin d'Arménie sis au 55, rue de Lausanne à Genève. Les peintures aquarelles et acryliques exposées font voyager le spectateur à travers des paysages variés du Liban, de la Suisse et d'ailleurs. Hourie Minassian souhaite offrir le bénéfice de leur vente en faveur des enfants d'Arménie atteints de cancer.

Née à Alep en Syrie, Hourie Minassian a fait ses études d'infirmières en soins généraux au Liban, suivie d'une formation pour la fonction d'enseignante à l'école des Cadres à Paris. Après une spécialisation en soins intensifs et réanimation à Genève, elle retourne au Liban. Chargée de cours à l'Université St. Joseph, section des soins infirmiers à Beyrouth, elle fait en parallèle une maîtrise en réanimation et soins intensifs. En 1988 elle s'installe à Genève où elle est engagée dans un premier temps dans un laboratoire d'analyses médicales comme hygiéniste et par la suite aux Hôpitaux Universitaires de Genève (HUG).

En 1995 elle est nommée responsable Qualité et Hygiène au sein de cet établissement pour participer au projet de restructuration des cuisines (distribution de 10.000 repas jour) en vue d'une certification ISO 9000 recommandée par l'OMS; raison pour laquelle elle retourne à l'université Kurt Bösch en Valais pour obtenir un Master en Total Quality Management (MTQM). Une fois cet objectif atteint, elle occupe le poste d'infirmière chargée de logistique à la Direction des Soins jusqu'à sa retraite en 2013.

Forte de son expérience de terrain en milieu hospitalier, elle publie en 2017 aux Editions Edilivre «HACCP: le plat de résistance de la cuisine collective» un guide pratique à destination des professionnels de la restauration collective exerçant dans les hôpitaux, cliniques et hôtels ainsi qu'aux responsables qualité.

Malgré une vie professionnelle intense et les défis qu'elle a dû relever à cause de la guerre au Liban et lors de ses déplacements entre la Syrie, le Liban, la France et la Suisse, Hourie Minassian trouve le temps de peindre "comme un échappatoire" dit-elle, pour faire face aux aléas de la vie. Etant autodidacte, elle raconte avec beaucoup d'humour ses premiers pas dans la peinture: "*Je voulais peindre des paysages libanais et j'avais une photo comme modèle. J'ai commencé par l'agrandir avec un compas, un rapporteur et une équerre ... mes enfants se sont mis à rigoler ... je faisais tout faux...*".

Hourie Minassian explique son parcours d'aquarelliste en citant Molière:

L'aquarelle est pressante et veut sans complaisance
Qu'un peintre s'accommode à son impatience,
La traite à sa manière et d'un travail soudain,
Saisisse le moment qu'elle donne à sa main.
La sévère rigueur de ce moment qui passe
Aux erreurs d'un pinceau ne fait aucune grâce.
Avec elle il n'est point de retour à traiter
Et tout au premier coup se doit exécuter.

Elle ajoute: "*La représentation de l'aquarelle que fait Molière correspond bien à mon caractère. Impatiente et débordante d'énergie, cette technique me convient parfaitement. Depuis mon jeune âge j'ai toujours peint dans ma tête. À l'école, au cours de dessin mon esprit s'évadait par la fenêtre pour admirer les maisons en pierre de taille au milieu des jardins fleuris avec leur perron à double rampe. Lors des consignes de "dessin libre" mon regard se portait automatiquement sur les thèmes architecturaux.*

Le choix du métier a été tout autre, mais la nostalgie du dessin est restée omniprésente.

Des années plus tard, j'arrive en Suisse, après avoir vécue 7 ans de guerre au Liban, cette envie de peindre ressurgit, je décide de prendre le pinceau, en autodidacte, je me lance dans l'aventure. >>>

«ՄԵՉ ՄԵՆԱԿ ՄԻ՝ ԹՈՂԵՔ»

Արփի ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Խրամորթում երկինքը, ասես, վրձնած լինի թանկարժեք իւղաներկով: Ամպերի բամբակե ճեղքանկն ու երկնքի ծովերանգ կապոյտը, իրար փաթաթուած, Էնթան սիրուն են լող տալիս գլխավերևում, որ աչքը չես կարողանում կտրել: Ու մէկ էլ զգում ես՝ ամպերը գրկած՝ սաւառնում ես Արցախի՝ գեղեցկութիւնի շուէջ կտորող լեռների եզերքներով:

Ու գնում, հասնում ես Մարտակերտ, որի ճանապարհը պատերազմից յետոյ երկարել է, Ակնա, որը գիշերը թշնամին ողողում է լոյսերի ու աշխատող հաստոցների աղմուկի մէջ, որ Խրամորթից տեսնես ու սիրտդ մղկտայ, Յադրութ, որի դաշտերն ու այգիները բերքով էին ծածկում շուկաները, Շուշի, որը գերի ընկած պատուախնդիր աղջկայ պէս արցունք է թափում, չնայած որ զարդարել են ոսկով ու աղամանդով: Յետոյ հետ ես գալիս, ու Խրամորթի մատոյցներում անցնում Քարագլխի վրայով, որտեղից ադրբեջանական յենակետը նայում է Խրամորթի դպրոցի աշակերտների աչքերի մէջ:

Խրամորթի դպրոցը (eafdj.be)

Խրամորթի դպրոցը մարտից փակ է, կողպէքը՝ դռան վրայ: Երբ թշնամին սկսեց կրակ բացել գիւղի ուղղութեամբ և բարձրախօսներով սպառնալ խրամորթիցիներին, կանանց ու երեխաներին տարիանեցին: Թշնամին հայերէն էր խոսում՝ վարժ ու առանց *ակցենտի*:

Խրամորթում երբևէ չէի եղել: Շատ բան չգիտեի գիւղի մասին: Վերջերս լուրերում էի կարդում այդ ու միւս տեղանունները՝ Քարագլուխ, Փառուխ: Դէ՛, որ չես լինում մի տեղ, քեզ թուում է՝ քեզնից հեռու է, քեզ չի առնչում, քոնը չէ, կարևոր չէ: Դրա համար Արցախը չտեսած հայն ասում է՝ ի՛նչ լաւ է, որ չեմ տեսել, թե չէ սիրտս աւելի կը ցաւէր:

Ստեփանակերտից Խրամորթ 40 րոպէից էլ կարճ ճանապարհ է: Անցնում է Ասկերանի բերդի, ծաղիկների մէջ թաթախուած եղեմական դաշտերի, խաղողի յուռթի այգիների կողքով, որոնք մնացել են անհասկանալի կարգավիճակում. պատերազմից յետոյ պարտադրուած սահմանի բերանին են:

Գիւղում լռութիւն է: Մեզ դիմաւորում է դպրոցի տնօրէնը՝ աչքերի մէջ քարացած ցաւով ու յոյսը չկտրած ժպիտով: Գիւղի բանալիները ավի մէջ են՝ մի տրցակով: Առանց փնտռելու առանձնացնում է դպրոցի բանալին: Դուռը բացում, ու քարանում ես:

VERNISSAGE DE L'EXPOSITION DES OEUVRES DE HOURIE MINASSIAN

»»» *Attirée par les impressionnistes, j'ai copié bon nombre d'entre eux. Une fois la technique maîtrisée, je fixais les paysages sur une pellicule pour les peindre et laisser faire mon imagination. L'irrespect de certaines perspectives, m'obligeait à refaire plusieurs fois le même tableau, mon but étant de transmettre un ressenti. Le meilleur moyen d'y parvenir était de jouer avec les couleurs, de les faire vibrer en alternant les ombres et les lumières.*

Des années après, je suis passée à l'acrylique. Cette technique très différente de la première a ses avantages: la superposition des couleurs réduit le stress, la manipulation tactile des pigments rend le travail plus sensuel. L'abstrait permet à chaque "visiteur" de se projeter dans son moi profond et découvrir le sens que lui donne une œuvre." ■

Դիմացր բոլոր պատերազմներում զոհուած խրամորթիցիների յուշապատն է, որն ամեն տարի երկարել, համարեայ դռանն է հասել:

Վերջին դէպքերից յետոյ տնօրէնը՝ տիկին Անուշը, առաջիններից է հետ եկել Խրամորթ: Ստեփանակերտում տուն ունեն՝ ճիշտ դպրոցի կողքին: Ասում է՝ զանգի ձայնը որ լսում էի, սիրտս կտոր-կտոր էր լինում: Եկել ու չի պատրաստում դուրս գալ գիւղից: «*Ես որ գնամ, էլ միւսներից ո՛նց կարող եմ ակնկալել, որ մնան ու պահեն Խրամորթը*», - ասում է տիկին Անուշը, որի հեռախօսը գիւղի լռութիւնը խախտող միակ աղմկարարն է հիմա: Խրամորթիցիները գիւղի ամենաբանիմաց բնակչին են զանգում, որ հարցնեն՝ ի՛նչ վիճակ է, կարո՞ղ են հետ գալ, իրենց տունուտեղին տեր կանգնել:

Տիկին Անուշը հայոց լեզուի մասնագետ է: Խօսում է գեղեցիկ, կարճ ու ընտրուած բառերով: Տոյց է տալիս զոհուած աշակերտների լուսանկարներն ու ծանր հոգոցով քայլում դատարկ միջանցքներով: Յիշում է այն օրերը, երբ երեխաները վազվզում էին՝ քրքիջով լցնելով 10 տարուց աւելի իր տունը դարձած դպրոցը:

Տոյց է տալիս ջրատաքացուցիչը, որը յունուարին էին տեղադրել: Ասում է՝ դպրոցում մինչ այդ երբևէ տաք ջուր չի եղել: Մի ամիս էլ չվայելեցին: Բայց ուրախ է, որ գոնէ գիւղը պաշտպանող տղաներին պէտք եկաւ. բանալիները տուել էր նրանց, որ մտնեն, տաք ջրից օգտուեն:

«*Մեզ մենակ մի՛ թողէք: Որ մարդու ոտք է մտնում կամ գիւղում մի գործ են անում, մենք յոյսով եկք լցում: Յոյսով, որ գիւղը մերն է մնալու, որ գիւղը չի դատարկուելու*», - ասում է տիկին Անուշն ու նեղւում, որ չենք հասցնի գոնէ մի բաժակ սուրճ խմել, նոր գնալ: ■

(Մեղիամաքս)

NOUVELLES DE LA BIBLIOTHÈQUE ARMÉNIENNE ST. GRÉGOIRE DE GENÈVE

par Garabed YELEGEN

Comme nous avons indiqué dans notre article précédent, tous nos livres enregistrés peuvent être consultés en ligne. Les titres avaient été saisis en caractères latins mais après l'achat du logiciel *Biblio Maker* et la mise en ligne des titres, nous avons commencé à saisir les livres en arménien également en caractères arméniens.

En mai 2022, nous avons terminé la saisie en arménien. Ainsi, tous nos livres en arménien peuvent être recherchés sur Internet en caractères latins et arméniens.

Actuellement, 5450 livres enregistrés dans notre catalogue sont répartis en fonction des thèmes comme suit:

Thème	Nombre de livres
Arménie	372
Arménologie	479
Histoire	468
Histoire en arménien	430
Littérature en arménien	2148
Langue	205
Littérature (autres langues)	586
Musique	295
Religion	467

Ces livres sont en 41 langues différentes. Voici quelques langues et le nombre de livres entre parenthèses: arménien (3986), français (1105), anglais (585), russe (320), allemand (124), italien (69), arabe (16), espagnole (9).

Il est important de signaler qu'il manque 87 livres dans nos rayons. Ces livres ont été empruntés selon les agendas de Mme Nevrig Azadian et ils ne sont malheureusement pas été retournés.

Nous prions les personnes concernées de les rendre à la bibliothèque. Tous nos livres reflètent la richesse de notre culture arménienne et celle de notre patrimoine. Il faut que nous les gardions et que tout le monde ait la possibilité d'en profiter.

Espérons que ces personnes auront la sensibilité à ce sujet et retourneront nos livres.

Comme annoncé auparavant, la bibliothèque est ouverte même pendant l'été tous les mercredis de

MESSE SACRÉE SUR LA FRONTIÈRE ARMÉNIENNE À KHORANASHAT

Fermé depuis cinq ans, le complexe monastique de Khoranashat dans la province du Tavush a célébré une messe sacrée à l'occasion du 800e anniversaire de sa fondation. A l'heure du démarrage des négociations sur le statut et la sécurité des frontières, la cérémonie revêtait un caractère tout symbolique.

A moins de 600 mètres des positions azerbaïdjanaises, une petite foule de pèlerins mais aussi de personnalités venues d'Erevan et d'autres régions d'Arménie gravissait ce samedi 28 mai, le chemin de l'antique monastère de Khoranashat sur la commune de Chinari dans le Tavush. Sous la protection des soldats, la procession accompagnait le voyage d'un manuscrit sacré du XIIIe siècle, l'Évangile de Khoranashat, sorti spécialement pour l'occasion des vitrines du Matenadaran ou il est habituellement conservé et sur lequel l'évêque Bagrat Galstanyan, primat du diocèse de Tavush, a servi une sainte liturgie épiscopale.

La liturgie a été suivie de la cérémonie de l'*Andastan*, bénédiction de paix au monde entier, célébrée de retour à Chinari sur les terrains adjacents à la salle communale.

La cérémonie a été suivie par les ministre et vice-ministre de l'éducation et des sciences, Vahram Dumanyan, Ara Khzmalyan, accompagnés d'autres fonctionnaires et de nombreux invités. Elle marquait également le point d'orgue d'une série d'événements dédiés au 800e anniversaire du célèbre complexe du monastère de Khoranashat. ■

(Courrier.am)

Ndlr: Fondé par le prêtre Hovhannes Vanakan, disciple de Mkhitar Gosh, le monastère est devenu un centre d'enseignement important de l'Arménie zakaride sous l'impulsion de son fondateur et principal enseignant. Il a formé notamment Kirakos de Gandzak et Vardan Areveltsi. Le monastère de Khoranashat a été pillé par les Mongols dans les années 1230. Après la mort de Vanakan en 1251 (qui y est enterré), le monastère est entré en période de déclin.

14h00 à 18h00 ainsi que les autres jours de la semaine sur rendez-vous.

Vous pouvez consulter nos livres dans la rubrique "Bibliothèque" du Centre arménien (www.centre-armenien-geneve.ch) ou directement via le lien: <https://cloud5.bibliomaker.ch:27020/French/Main.htm> ■

TRENTIÈME ANNIVERSAIRE DE L'ÉTABLISSEMENT DES RELATIONS DIPLOMATIQUES ENTRE LA SUISSE ET L'ARMÉNIE

Une réception a été organisée à Berne le 7 juin 2022 conjointement par l'Ambassade d'Arménie en Suisse et le Groupe parlementaire d'amitié Suisse-Arménie (PGArm) à l'occasion du 30ème anniversaire de l'établissement des relations diplomatiques entre la République d'Arménie et la Confédération Suisse.

Une délégation du groupe parlementaire d'amitié Arménie-Suisse, invitée par le PGArm, a également participé à cet évènement. Elle était composée des députés: M. Edouard Aghajanyan (chef du groupe et président de la Commission permanente des relations extérieures), M. Andranik Kocharyan (président de la Commission permanente de la défense et de la sécurité), Mme Heriknaz Tigranyan (présidente de la Commission permanente de la santé et des affaires sociales), M. Vladimir Vardanyan (président de la Commission permanente des lois), Mme Maria Karapetyan (membre de la Commission permanente des relations extérieures) et M. Babken Tunyan (vice-président de la Commission permanente des affaires économiques), tous du groupe parlementaire "Contrat civil".

La réception a réuni un grand nombre de représentants des autorités suisses dont la présidente du Conseil national Mme Irène Kälin, la directrice de l'Office fédéral des Affaires étrangères Carine Bachmann, le Secrétaire d'État adjoint M. Patric Franzen, ainsi que des invités de la société civile et de la communauté arménienne de Suisse.

De gauche à droite: Varsy Buchmann, Sarkis Shahinian, Maria Karapetyan, Andranik Kocharyan, l'ambassadeur Andranik Hovhannisyan, Edouard Aghadjanyan, Heriknaz Tigranyan, Vladimir Vardanyan et Edouard Badoyan (secrétaire du Groupe parlementaire d'amitié Arménie-Suisse) (Crédit photo: www.parliament.am)

Après le discours de bienvenu prononcé par l'Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de la République d'Arménie en Suisse M. Andranik Hovhannisyan, ont pris la parole respectivement M. Eduard Aghajanyan, M. Carlo Sommaruga, co-président du PGArm, et M. Sarkis Shahinian, secrétaire général du PGArm. Les intervenants ont hautement apprécié les relations bilatérales entre l'Arménie et la Suisse. Ils ont évoqué les réalisations communes et les projets à venir et ont exposé les priorités de l'Arménie.

L'ambassadeur Andranik Hovhannisyan avec des membres du PGArm: Stefan Müller-Altmetz, Charles Juillard, Vincent Maître, Nicolas Walder, Dominique de Buman (ancien co-président), Lisa Mazzone, Carlo Sommaruga, Sibel Arslan, Michel Matter et Sarkis Shahinian (Crédit photo: Ambassade d'Arménie)

Puis, Monsieur l'Ambassadeur Andranik Hovhannisyan a décerné la médaille d'Etat Mkhitar Gosh aux co-fondateurs du Groupe parlementaire d'amitié Suisse-Arménie, anciens Conseillers nationaux M. Dominique de Buman et M. Ueli Leunberger en reconnaissance de leur contribution au développement et au renforcement des relations bilatérales. MM de Buman et Leunberger ont exprimé leur gratitude pour ce prix, ont rappelé l'histoire de la création du groupe parlementaire, ses réalisations et ont abordé les perspectives de coopération.

* * *

Au cours de leur visite de travail à Berne du 6 au 9 juin 2022, les membres de la délégation du groupe parlementaire d'amitié Arménie-Suisse ont rencontré les Conseillers aux États M. Werner Salzman (président de la Commission de la politique de sécurité), M. Carlo Sommaruga (président de la Commission des affaires juridiques), M. Mathias Zopfi (président de la Commission des institutions politiques), et les Conseillers nationaux Marco Romano (président de la Commission des institutions politiques), M. Hans-Peter Portmann (vice-président de la Commission des affaires étrangères) ainsi que le chef de la délégation suisse à l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe M. Damien Cottier.

Lors de ces rencontres, les députés arméniens ont présenté aux parlementaires suisses le conflit du Haut-Karabagh et les conséquences humanitaires de la guerre de 44 jours. Un échange d'idées a eu lieu sur les relations bilatérales entre les deux pays et sur les développements régionaux. Les discussions ont porté également sur l'organisation et la mise en œuvre de la démocratie directe ainsi que sur le mécanisme et les procédures juridiques.

Les membres de la délégation du Parlement arménien ont également eu une réunion de travail séparée avec les co-présidents du Groupe parlementaire d'amitié Suisse-Arménie. ■

LES HABITANTS D'UN VILLAGE DU KARABAGH DANS L'INCERTITUDE

Lilit SHAHVERDYAN

Après la guerre, des signes de vie sont revenus à Aghavno. Des plantes poussent dans les jardins et des voix d'enfants résonnent dans la cour d'école.

Mais une nouvelle route, en cours de construction par des ouvriers azerbaïdjanais, est également visible depuis le village. L'Azerbaïdjan affirme qu'il prendra le contrôle du village une fois cette route terminée, probablement dans quelques mois. Et à ce moment-là, les habitants actuels, tous des Arméniens, devront décider s'ils veulent rester ou partir.

Aghavno occupe une place stratégique unique dans la géopolitique complexe du Karabakh d'après-guerre. Avant la première guerre entre les deux parties dans les années 1990, il était peuplé d'Azerbaïdjanais et était connu sous le nom de Zabukh. Pendant cette guerre, il a été détruit et s'est retrouvé sous le contrôle des Arméniens, tout comme l'ensemble du district de Latchin.

Il a été reconstruit avec un important soutien financier des organisations de la diaspora arménienne, rebaptisé Aghavno, et peuplé par des Arméniens, certains venant d'Arménie même et d'autres des communautés arméniennes de Syrie et du Liban.

(Crédit photo: Lilit Shahverdyan)

Il se trouve le long de la route connue sous le nom de corridor de Latchin, le passage étroit qui relie l'Arménie au Haut-Karabakh. Selon l'accord de cessez-le-feu qui a mis fin à la guerre la plus récente, l'ensemble du district de Latchin était censé être remis à l'Azerbaïdjan le 1er décembre 2020, à l'exception d'une zone tampon de cinq kilomètres le long de la route du corridor. Cette bande de terre devait être patrouillée par des soldats de la paix russes afin que les Arméniens puissent continuer à voyager en toute sécurité entre le Haut-Karabakh et l'Arménie.

Avant la rétrocession de décembre 2020, les autorités arméniennes du Haut-Karabakh ont demandé aux habitants des villages situés le long de la route de partir, mais une poignée d'habitants d'Aghavno ont défié les ordres et sont restés.

Aujourd'hui, leur nombre a grandi: Parmi les 270 habitants que comptait le village avant la guerre, 185 sont revenus. Le village est devenu un symbole pour de nombreux Arméniens, en raison de sa volonté de relever le défi et la détermination de ses habitants de tenir bon.

Vivre ici aujourd'hui nécessite de naviguer à travers des "obstacles constants", a déclaré le maire, Andranik Chavushyan, à Eurasianet.

"Nous n'avons jamais eu de gaz, donc nous utilisons des bouteilles de gaz. Nous avons eu des coupures de courant, alors nous avons apporté des générateurs. Des pénuries d'eau? Heureusement, nous avons une rivière dans le village", a déclaré Chavushyan. "Nous avons cru en nous-mêmes, pas au gouvernement, et nous avons refusé de quitter le village. Nous vivons ici aujourd'hui parce que nous avons compté sur nous-mêmes."

L'histoire du village a inspiré diverses organisations arméniennes patriotiques pour soutenir les résidents qui sont restés. "Mshakutamet", une initiative de jeunes enseignants arméniens qui se portent volontaires pour donner des cours hebdomadaires comme la couture, le piano, les danses traditionnelles dans les zones rurales, a mis en place un programme à Aghavno. *Teach for Armenia*, une organisation qui place des enseignants dans les villages d'Arménie et du Karabakh, a envoyé un professeur d'anglais à l'école d'Aghavno pour la dernière année scolaire, une opportunité relativement rare pour les écoliers des villages du Karabakh.

L'école, qui comptait 48 élèves avant la guerre, en compte désormais encore davantage, a déclaré le directeur Poghos Aghabekyan à Eurasianet. Environ la moitié des 55 élèves actuels viennent du chef-lieu du district de Latchin (que les Arméniens appellent Berdzor) et d'autres communautés avoisinantes, où les écoles sont restées fermées après la guerre.

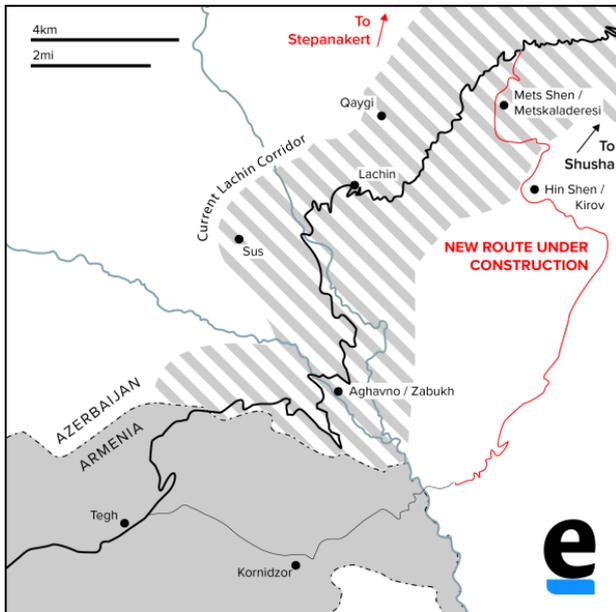
Mais le sort d'Aghavno dans les prochains mois n'est pas clair. L'Azerbaïdjan a déclaré que lorsqu'il aura terminé la nouvelle route qu'il construit et qui contournera Aghavno, il prendra le contrôle du territoire situé le long de la route actuelle. Les forces russes de maintien de la paix qui protègent la route - y compris un détachement juste à l'extérieur d'Aghavno - se déplaceront vers la nouvelle route.

"Nous [l'Azerbaïdjan] pourrons reconstruire les villages dans la région de Latchin et dans ce corridor", a déclaré l'analyste militaire Adalat Verdiyev au site d'information progouvernemental azerbaïdjanais *Yeni Sabah*. "Le drapeau azerbaïdjanais sera hissé dans le centre de la région de Latchin".

En avril, les médias azerbaïdjanais ont publié les premières images de la construction de la nouvelle route. Elle partira de la frontière arménienne près >>>

LES HABITANTS D'UN VILLAGE DU KARABAGH DANS L'INCERTITUDE

➤➤➤ du village de Kornidzor, puis traversera les localités de Gaygi dans la région de Latchin, de Kirov (Hin Shen en arménien) et de Metskaladeresi (Mets Shen en arménien) dans la région de Chouchi avant d'atteindre Stepanakert.

La construction du nouveau corridor de Latchin a été stipulée dans l'accord de cessez-le-feu qui a mis fin à la guerre de 2020. Selon cet accord, une nouvelle route reliant l'Arménie et le Haut-Karabakh sera tracée "au cours des trois prochaines années" et, lorsqu'elle sera achevée, "les forces russes de maintien de la paix seront redéployées pour protéger la route."

Mais l'Azerbaïdjan semble travailler bien en avance sur le calendrier. Le directeur de l'agence routière nationale azerbaïdjanaise, Saleh Mamedov, a déclaré aux journalistes en avril que la nouvelle route serait prête à être utilisée en juillet.

Les responsables arméniens, russes ainsi que ceux du Haut-Karabakh n'ont pas eu grand-chose à dire sur la construction de la nouvelle route. Mais le médiateur des droits de l'homme de la république du Haut-Karabakh, Gegham Stepanyan, a exhorté, en mai, les habitants des villages situés le long de la frontière à rester.

"Selon mes informations, elle [la nouvelle route] contournera Berdzor et Aghavno", a-t-il déclaré. "Il n'y a pas encore de décision finale concernant la population arménienne de ces localités. Nous insistons pour que la population arménienne y vive."

À Aghavno, alors que les rumeurs courent sur la remise potentielle imminente du village, les sentiments sont mitigés.

Anna Arakelyan, le professeur d'histoire de l'école, a dit que l'humeur de ses élèves s'est assombrie

pendant la guerre, mais que les choses ont progressivement repris leur rythme d'avant-guerre. Pourtant, ils savent que la situation est précaire. "Parfois, j'entends des propos comme "Si nous fréquenterons l'école en septembre..." ou "Si nous sommes encore là cet été...", a-t-elle déclaré à Eurasianet. "Mais je suis sûre que nous ne partirons pas avant la toute dernière minute".

Les parents d'Arakelyan ont été parmi les premiers Arméniens à s'installer ici en 1992, après avoir fui leur maison de Maragha, un village de l'extrême est du Nagorno-Karabakh resté sous contrôle azerbaïdjanais. Elle fut le premier enfant né à Aghavno après la guerre, en 1994. Lorsque la guerre de 2020 a éclaté, elle était enceinte et a fui en Arménie. Elle y a accouché, mais est revenue à Aghavno dès la fin de la guerre. "Nous avons décidé de rester, quelle que soit la décision des autorités", a-t-elle déclaré à Eurasianet.

Mais il y a de nombreux signes de personnes moins déterminées. Certaines maisons du village restent vides, leurs anciens habitants ayant apparemment décidé de refaire leur vie ailleurs.

Et le maire, M. Chavushyan, critique ce qu'il appelle "l'attitude valise" de certains résidents actuels qui envisagent de partir. Mais il insiste sur le fait qu'un noyau solide restera. "Le nombre n'a pas d'importance. Ce qui compte, c'est d'être fort", a-t-il déclaré. "Je n'ai que des dizaines de personnes autour de moi, mais j'ai confiance en elles et je compte sur elles. Si certains se rendent, alors ils sont libres de partir, nous ferons toujours notre travail."

Chavushyan, qui est lui-même originaire de Qamishli en Syrie, a déménagé à Latchin en 2014, puis à Aghavno en 2016. Pendant la guerre de 2020, il a organisé un détachement de soldats volontaires et a obtenu des armes du gouvernement, dit-il. Le village, qui était loin des lignes de front, a vu peu de combats et seules deux maisons et l'école ont été partiellement endommagées par les obus azerbaïdjanais. Mais l'unité de Chavushyan a dû défendre le village contre des pillards venus d'Arménie pour profiter des villages vidés de leurs habitants.

Aujourd'hui, les habitants sont prêts à défendre à nouveau le village, a déclaré Chavushyan. "Nous sommes responsables de notre future génération. Nous nous sommes défendus dans les années 90, nous l'avons fait en 2020, et nous sommes prêts à nous battre à nouveau. Nous avons seulement besoin de volonté et de foi en nous-mêmes", a-t-il déclaré. ■

L.Sh.

(Eurasianet)

(Traduit de l'anglais par Artzakank)

«ԳՆԱՑԵԼ ՕՏԱՐ ԱՓԵՐՈՒՄ ԱՌՕՔ-ՓԱՌՕՔ ԱՊՐՈՒՄ ԵՆ ՈՒ ՄԻ ԵՐԿՈՒ ԶԱՏ ԱԿՑԻԱ ԵՆ ԱՆՈՒՄ, ԶԱՅՐԵՆԱՍԵՐԻ ԴԵՐ ԽԱՂՈՒՄ, ԲԱՅՑ ԶԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՅԴՊԵՍ ԶԻ ԼԻՆՈՒՄ» ԱՂԱՍԻ ԹԱԴԵՒՈՍԵԱՆ

«Մեդիալաբի» հարցերին պատասխանում է ազգագրագետ, մշակութային մարդաբան Աղասի Թադևոսեանը

– Պարոն Թադևոսեան, սփիռքի մեր հայրենակիցները ժամանակ առ ժամանակ իրենց դժգոհություները, կարծիքն են արտայայտում ներհայաստանյան քաղաքական տարբեր իրավիճակների վերաբերեալ, ինչն այստեղ՝ Յայաստանում, հակասական մեկնաբանությունների է արժանանում: Դուք ինչպե՞ս էք վերաբերում օտար երկրներում ապրող մեր հայրենակիցների այս վարքին:

– Մարդիկ, որոնք Յայաստանի Յանրապետության քաղաքացի չեն, իրաւունք չունեն մասնակցելու Յայաստանի քաղաքական կեանքին: Եթէ ուզում են մասնակցել Յայաստանի քաղաքական կեանքին, պետք է գան, ապրեն Յայաստանում, սա շատ կոնկրետ է, որովհետև Յայաստանի քաղաքական կեանքին մասնակցելը պետական կեանքին մասնակցել է: Եթէ իրենք գնացել ուրիշ պետության տարածքում են ապրում, նշանակում է ձեռքերը լուացել են Յայաստանից, գնացել իրենց համար ապահով պայմաններ են ստեղծել ու հիմա այնտեղից Յայաստանի քաղաքական կեանքին վերաբերող բայլեր են անում, ինչը միանշանակ ընդունելի չէ:

Եթէ լինի մշակութային կամ այնպիսի բան, որը չի վերաբերում քաղաքացիության խնդրին, ապա կարելի է ինչ-որ կերպ դա ընկալել, բայց իրենք ի՞նչ գործ ունեն Յայաստանի պետության հետ, նոյն յաջողութեամբ կարող են Վրաստանի պետության կեանքին էլ մասնակցել: Միայն իրենց հայ լինելը իրաւունք չի տալիս, որ իրենք պետական կեանքի վերաբերեալ *ակցիաներ* անեն: Եթէ ուզում են դա անել, թող գան, ապրեն Յայաստանում, ձեռք բերեն Յայաստանի քաղաքացիութիւն, իրենց երեխաները թող գան բանակում ծառայեն, պատերազմի դէպքում թող կեանքները վտանգուի, նոր այդ դէպքում իմանա՞ք, որ իրենք լիարժէք իրաւունք ունեն: Փախել են Յայաստանից՝ հերիք չէ, մի հատ էլ Յայաստանի վերաբերեալ ինչ-որ բաներ են ուզում անել:

– Այդ մարդիկ ձեզ կը հակադարձեն՝ ասելով, որ Յայաստանը նաև իրենց հայրենիքն է, իսկ հայրենիքը մէկն է, ու կապ չունի, որ իրենք հիմա Յայաստանում չեն, եթէ խօսքն իրենց հայրենիքի մասին է, իրենք չեն կարող անմասն մնալ:

– Մարդիկ հայրենիքը շփոթում են իրենց ծննդավայրի հետ: Յայրենիքը պետութիւնն է, ու եթէ իրենք այդ պետության կեանքին վերաբերող ինչ-որ բան են անում, պարտաւոր են լինել այդ երկրի քաղաքացի ու պատասխանատուութիւն կրել: Այն, ինչ իրենք են անում, պարզապէս անպատասխանատուութեան գագաթնակէտն է:

Խնդիրն այն է, որ շատ *էմփոխնայ*, անիմաստ բան են անում: Պատասխանատու մարդը հասկանում է, որ ինքը պետք է այդ պետության քաղաքացի լինի, որ

պետության ճակատագրի հետ կապուած ինչ-որ բան անի, որ եթէ ինչ-որ մի բան այդ արարքի հետևանքով այն չլինի, քեզ վրայ կրես դա: Թէ չէ գնացել օտար ափերում իրենց համար առօք-փառօք ապրում են ու մի երկու հատ *ակցիա* անում, հայրենասերի դեր խաղում, կուրծք են ծեծում, թէ հայրենասեր են: Յայրենասիրութիւնն այդպէս չի լինում. հայրենասիրութիւն է գալ, ապրել երկրում, այդ երկրի ժողովրդագրական թիւը մեծացնել, պատերազմի դէպքում գնալ, կռուել, թէ չէ այդ դաւիժային հայրենասիրութիւնն ո՞ւմ է պետք:

– *Ձեր ասած դաւիժային հայրենասիրութիւնը մարդու էութիւնն է, թէ՞ միայն մեր ազգի մեծ մասին է բնորոշ, պարոն Թադևոսեան:*

– Դժուար է ասել: Դա ուղղակի մեր հայերին բնորոշ մի բան է, ու շատ ցաւալի է, որ մեր հայերն այդքան անպատասխանատու են, իհարկէ՝ ինչ-որ հատուած, ոչ բոլորը: Իրենք թողնում են իրենց երկիրը ու դրսում հայրենասիրութիւն քարոզում: Եկէք ապրեք Յայաստանում, Յայաստանում ապրելը դատապարտուածութիւն էք համարում, թողէք այդ լաւ երկրները, եկէք միասին երկիրը երկիր սարքենք, եթէ չէք գալու, գնացէք տուեալ պետության կեանքին վերաբերող հարցերում ցոյցեր արեք, ի՞նչ գործ ունէք Յայաստանի հետ:

– *Ընդունո՞ւմ էք այն հիմնաւորումները, որ, օրինակ՝ ներկայիս ղեկավարութիւնը ինչ-որ մէկին դուր չի գալիս, դրա համար էլ Յայաստան չի վերադառնում, երբ կը փոխուի իշխանութիւնը, հետ կը գան:*

– Դրանք բոլորը կեղծ պատճառաբանութիւններ են Յայաստանից փախած ապրելու համար, իրենց մեծ մասը շատ մորթապաշտ է: Իրենք ընտրել են բարեկեցիկ կեանքը ու չեն ուզում մասնակցել իրենց երկրի կեանքի բարելամանը, հեռուից սիրում են իրենց հայրենիքը, բայց հայրենիքը սիրելու ձևը հայրենիքում ապրելն է: Բոլորս էլ կարող էիք գնալ, ո՞ր մէկս չէր կարող գնալ: Զեռուից սիրելու նպատակը ո՞րն է, ի՞նչ են դրանով ուզում ցոյց տալ: Զգիտեմ, իրենց մեղքի զգացումն է: Մեծ մասը մեղքի խորբային զգացում ունի, փորձում է ինչ-որ ձևով ցոյց տալ, թէ իրենք հայրենիք սիրող հայեր են: ■

**1872Թ. ԳՐԶԻ
ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻՆ**

Յուևիսի 1-ին Byblos Bank Armenia-ն, ի դեմս գլխավոր գործադիր տնօրեն Յայկ Ստեփանեանի, Յայաստանի ազգային գրադարանին (ՀԱԳ) նուիրաբերեց 1872 թուականին հրատարակուած Յայաստանեայց առաքելական եկեղեցու ճաշոց գիրքը:

Միջոցառումը խորհրդանշական էր՝ նուիրուած Երեխաների պաշտպանութեան միջազգային օրուան, քանի որ Byblos Bank Armenia-ն գիրքը ձեռք էր բերել City of Smile (Ժպիտների քաղաք) հիմնադրամի՝ 2021թ. դեկտեմբերին կայացած բարեգործական ընթրիքին արուած նուիրատուութեան դիմաց, որն ամբողջութեամբ ուղղուել է քաղցկեղի դեմ պայքարող երեխաների բուժմանը:

«Երեխաների բուժմանն աջակցող նախագծերը մշտապես ներառուած են մեր Կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատուութեան շրջանակներում: Այսօր էլ մեծ սիրով նուիրում ենք այս գիրքը Յայաստանի ազգային գրադարանին որպէս շարունակութիւն երեխաների աջակցութեանն ուղղուած մեր գործունեութեան»,- նշեց Բանկի գլխավոր գործադիր տնօրեն Յայկ Ստեփանեանը:

«Ճաշոց Գիրք Յայաստանեայց եկեղեցոց» անուանմամբ 782 էջանոց այս նմուշը, որ պատկանել է նշանաւոր հայագետ և արևելագետ, լեզուաբան, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր-պրոֆեսոր Երուանդ Տեր-Մինասեանին, բարեգործական ընթրիքի համար հիմնադրամին էր տրամադրել Նրա ծոռնուհին՝ Երաժիշտ ջութակահար Սոնա Ազարեանը, ով հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անդամ է հանդիսանում:

Իր հերթին գրադարանի համար գրքի կարևորութեան մասին խօսեց Յայաստանի ազգային գրադարանի տնօրեն Աննա Չուլեանը, վստահեցնելով, որ այն իր արժանի տեղը կը գտնի ՀԱԳ Անձեռնմխելի գրականութեան բաժնի հաւաքածուներում:

Գիրքը «Ճաշոց» է կոչուել, քանի որ նախատեսուած է հիմնականում ճաշի ժամերգութեան ընթացքում կարդալու համար: Սա գրքի երկրորդ հրատարակութիւնն է: Առաջին անգամ գիրքը տպագրուել է 1686թ.-ին Վենետիկում, իսկ երկրորդ անգամ՝ 1872թ.-ին Էջմիածնում:

Յայաստանի ազգային գրադարանին նուիրաբերուած այս նմուշին իւրայատկութիւն և յաւելեալ արժէք է

**COURRIERS RELATIFS AUX
THÈSES NÉGATIONNISTES DU
GÉNOCIDE DES ARMÉNIENS
LUS AU GRAND CONSEIL**

A la veille du 24 avril 2022, la Fédération des associations turques de Suisse Romande avait envoyé aux membres du Conseil municipal de la Ville de Genève et aux députés du Grand Conseil un DVD négationniste accompagné d'une lettre explicative niant le caractère génocidaire des massacres. Cette démarche avait suscité l'indignation d'un certain nombre d'élus, qui avaient signé une lettre ouverte parue dans la presse le 27 avril 2022 (voir *Artzakank* N° 238 p. 2). A cette occasion, *Artzakank* et quelques autres associations avaient envoyé des courriels de remerciements aux signataires.

Par ailleurs, M. Patrick-Etienne Dimier, député au Grand Conseil, avait alerté le Président et les députés à ce sujet. Dans sa lettre, il tenait non seulement à s'élever contre "cette pratique qui tente de prendre les membres de notre Assemblée en otage, mais aussi et surtout contre cette énième tentative de négation d'un fait historique largement documenté et reconnu sur le plan international." Il invitait le Parlement à rejeter en bloc le courrier négationniste et ce qu'il sous-entendait et sollicitait la lecture de son courrier lors de la prochaine séance plénière.

Un autre député, M. Patrick Malek-Asghar, avait répondu à la Fédération des associations turques de Suisse Romande en demandant à cette dernière de ne plus lui envoyer des circulaires et des documents à l'avenir. Dans son courrier il faisait remarquer que "quelle que soient les origines d'un conflit, qui sont généralement multiples, son mode de résolution et les méthodes employées engagent la responsabilité de ceux qui font usage de la force, en particulier à l'égard de victimes civiles. L'histoire finit toujours par se ranger à leurs côtés, et l'histoire ne saurait être réécrite."

Ces deux courriers ont été transmis aux présidents du Conseil municipal de la Ville de Genève et du Grand Conseil.

Le 4 mai 2022, le Groupe parlementaire d'amitié Suisse Arménie (PGArm) a adressé un courrier au Conseil municipal de la Ville de Genève demandant la lecture de la lettre ouverte susmentionnée des élus genevois parue dans la presse lors de sa prochaine session. Le PGArm a adressé un courrier similaire au Grand Conseil demandant la lecture de ladite lettre ouverte lors de l'ouverture de sa prochaine session.

Le PGArm constate avec satisfaction que le courrier de M. Patrick-Etienne Dimier et celui du PGArm ont effectivement été lus au Grand Conseil lors de sa séance du 19 mai 2022. ■

հաղորդում Երուանդ Տեր-Մինասեանի կողմից դրուած անձնական կնիքի առկայութիւնը: ■

VICTOR HAMBARTSUMYAN

par Lerna BAGDJIAN

Nombreux sont ceux qui connaissent son visage sur les billets de 100 drams arméniens, mais peu de personnes connaissent le parcours illustre de Victor Hambartsumyan, remarquable mathématicien et astrophysicien, président de l'Académie arménienne et académicien honoraire de nombreuses académies internationales.

Hambartsumyan naît en 1908 à Tbilissi en Géorgie. Il débute ses études à la faculté Mathématiques-Physique de l'Université Herzen et les poursuit à l'Université de Leningrad. Son premier travail de recherche majeur est publié en 1926, sur les points lumineux dénommés "facules". Il poursuit ses études au sein du plus grand observatoire de l'Académie des Sciences de Russie, l'observatoire de Poulkovo, à quelques kilomètres de Saint-Pétersbourg. Il enseigne en parallèle à l'Université de Leningrad dès l'âge de 26 ans, et écrit le premier livre théorique soviétique d'astrophysique.

En 1946, il crée l'observatoire de Byurakan dans le marz d'Aragatsotn en Arménie, dont il prend la direction. Hambartsumyan occupe le poste de président de l'Université d'Erevan de 1947 à 1992, ainsi que de l'Académie des Sciences de Russie depuis 1939. En 1961 et pour un mandat de quatre ans, il est nommé président de l'UAI, l'Union astronomique internationale, organisation non-gouvernementale chargée de coordonner les travaux des astronomes à travers le monde. Hambartsumyan est le fondateur et éditeur en chef de 1964 à 1987 de *Astrofizika*, la revue scientifique d'astronomie principale de l'Union soviétique.

Ses travaux furent fondamentaux dans le domaine des étoiles et des galaxies. Il est notamment le premier à suggérer que les étoiles T Tauri (étoiles variables) sont très jeunes, et il définit le terme d'association stellaire en 1949, terme désignant des étoiles qui ne sont plus liées par le principe de la gravitation. Selon Sonoma State University, Hambartsumyan a également organisé des conférences sur la recherche de civilisations extraterrestres.

"Peu de gens connaissent la valeur de sa contribution à la victoire sur l'Allemagne fasciste." écrit Kristina Ambartsumian, sa petite-fille résidente à Genève et membre de la communauté arménienne de Suisse.

Lorsque la seconde guerre mondiale éclate, Hambartsumyan s'inscrit en tant que volontaire, mais il est rapidement retiré du front par le gouvernement et orienté vers des travaux de recherches scientifiques. Entre 1941 et 1942, Hambartsumyan détermine l'équation de la propagation de la lumière dans un milieu nuageux. C'est notamment grâce à cette prouesse que les concepteurs soviétiques développent des équipements de précision pour les bombardements sur les cibles sous-marines.

Hambartsumyan est déplacé à Elabuga, où il mettra en place un laboratoire scientifique.

Afin d'accomplir sa mission, Hambartsumyan a dû travailler dans de nombreux bureaux de conception spécialisés pendant de longs mois, tout en voyageant dans de multiples villes à travers le pays. Quitter Elabuga était extrêmement difficile. Il suffit de dire que la gare la plus proche, Kizner, à laquelle il se rendait par traîneau à plusieurs reprises lors des froids glaciaux, se trouvait à une centaine de kilomètres.

(Kristina Ambartsumyan)

Une fois les travaux de conception terminés, l'élaboration des nouveaux viseurs a été remise aux Alliés et adoptée par l'Armée de l'air britannique à son usage. Les viseurs conçus sous la direction de Ambartsumyan avaient la mission de corriger le champ de vision dans un environnement nuageux, garantissant ainsi une grande précision de tirs des sous-marins à haute profondeur. Rapidement, un retournement de situation a eu lieu en faveur des Alliés, qui dominaient ainsi le combat sous-marin.

"C'est seulement après la guerre, que le but d'un travail de vie est expliqué tout simplement: «... Hambartsumyan a réalisé un miracle, il a rendu possible la vision dans la brume et dans les profondeurs de mer»."

(Kristina Ambartsumyan)

Le 14 mai 1972, une astéroïde est nommée en son nom en hommage à son travail d'élite. Découverte par Tamara Smirnova à l'observatoire d'astrophysique de Crimée, en Ukraine, l'astéroïde (1905) Ambartsumyan est une astéroïde de la ceinture principale.

Tout au long de sa carrière, Hambartsumyan reçoit de nombreuses distinctions, tel que la Médaille d'or de la *Royal Astronomical Society* en 1960, ou encore celle de Héros national de l'Arménie en 1994. Son travail illustre et sa gestion de l'observatoire de Byurakan, où furent découverts plus de 1000 étoiles éruptives, des douzaines de supernovas ainsi que des centaines d'objets Herbig-Haro, firent de l'Arménie soviétique un lieu de recherche intense dans le domaine de l'astrophysique. Ce lieu où les secrets de l'univers sont découverts est un site >>>

LE HASARD ET L'INSOLITE

par Philippe DERSARKISSIAN

Septembre 2010, c'est mon deuxième voyage en Arménie.

Je me promène dans les rues du centre d'Erevan, pour «prendre l'atmosphère» et puis, comment traduire ce sentiment de liberté et de félicité mêlées? Peut-être, juste par ces quelques mots: Ici, je suis chez moi.

L'immersion et la pratique linguistique font que j'arrive à converser simplement. Mais, après tout, entre mes lacunes, mon arménien approximatif, et, pour clore: Mon arménien occidental... Je me trouve un peu dans la position du suisse-allemand en voyage en Allemagne: nous parlons la même langue avec des différences de mots parfois, de prononciation aussi... Mais peu m'importe: La communication va bien au-delà de la linguistique et des carences de vocabulaires et puis... je n'apprendrai jamais rien en me taisant !

Il fait chaud sur cette place de l'Opéra et Naira m'a rejoint comme prévu, Il fait chaud mais tout de même un peu moins qu'à Tsitsernakaberd, le mémorial dédié aux victimes du génocide, situé sur les hauteurs d'Erevan et que j'avais décidé de visiter comme je l'avais fait deux années auparavant, pour le recueillement, le souvenir et le respect de nos martyrs.

Les architectes de ce site, Arthur Tarkhanyan et Sashur Kalashyan ont su conjointement rendre ce lieu parfait dans sa sobriété: il est fort sans être massif, il est majestueux tout en étant d'une extrême simplicité, il est dédié aux victimes du génocide: Douze stèles de granit sont ainsi disposées en cercle et protègent et abritent une flamme éternelle. Plus loin une longue pointe effilée de 44 mètres, en granit elle aussi et divisée en deux parties, symbolise la renaissance arménienne et les deux Arménies orientale et occidentale sont ainsi liées. En outre, un petit musée raconte l'histoire du génocide avec des clichés provenant, entre autres de photographes allemands (car à l'époque l'Allemagne était une alliée de la Turquie).

Un monument témoigne aussi du soutien de beaucoup de personnalités politiques comme Jaurès ou Péguy et, enfin, toutes les personnalités politiques qui visitent Erevan plantent ici «leur arbre» et dédicacent une petite plaque commémorative.

Je rejoins donc Naira à la place de l'Opéra et nous nous dirigeons vers le confort d'une terrasse.

L'Arménie «cosmopolite» se rencontre ici. Entre autres la génération des 35-40 ans tous disséminés dans le monde occidental et qui se retrouvent, sans jamais aucun rendez-vous et... au fil du hasard. Ils ont fréquenté les mêmes écoles ou universités à Erevan et puis sont partis aux USA ou en Europe. Naira fixe une personne «là-bas, c'est Mika, nous étions à l'université» Nous l'appelons, Il est étonné aussi, bien sûr, lui s'est installé aux USA.

Alors Genève... alors les USA... nous refaisons le monde... et Mika me demande en anglais: «Que prévois-tu de faire demain, j'aimerais vous montrer quelque chose de plutôt insolite et qui va t'intéresser».

Moi: «Que veux-tu dire par «insolite»?

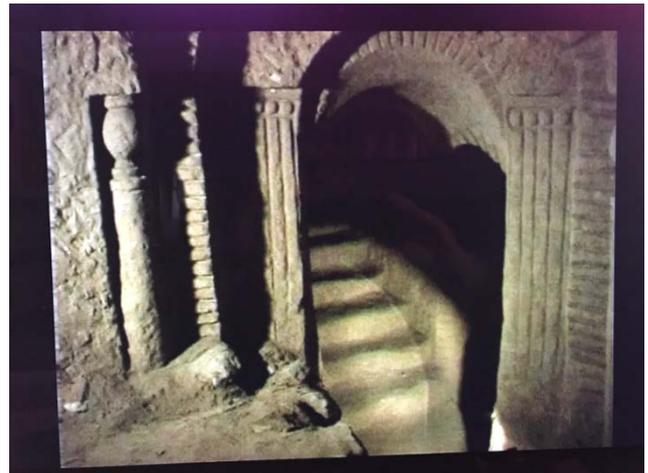
Mika: «Non, non! Cela: Il faut le voir et puis si je t'en parlais tu risquerais d'être méfiant... je viens vous chercher en voiture demain? Vous habitez de quel côté?»

Moi: «La rue Papazian, et puis... méfiant: non mais curieux: oui!»

Mika arrive, il est 9.00 du matin et il fait déjà un peu chaud, nous montons dans la voiture et nous nous dirigeons vers le nord d'Erevan.

Je lui demande: «Alors parle-nous de cet endroit insolite...»

Mika: «Nous allons y arriver d'ici 5 minutes tu verras...»

Un long mur d'enceinte relativement haut, et juste une petite porte d'entrée, il gare son véhicule. Il nous demande d'attendre ici, et va sonner à la porte. Il entre et ressort avec une dame quelques minutes après nous demandant de les rejoindre.

Une dame, sans doute octogénaire, nous salue et me précise en désignant mon appareil photo: «No photo».

Mika me précise que ce sont des personnes qu'il connaît bien et qu'elles ne souhaitent absolument aucun touriste, ici. «S'il te plaît ne donne jamais cette adresse à quiconque». Je promets.

Alors Naira et moi-même, sommes plutôt interloqués, pas méfiants, car la situation n'est pas spécialement inquiétante, mais interrogateurs. Nous passons la porte d'enceinte, traversons une petite allée et pénétrons dans la maison. Une maison simple avec un étage et construite en tuf brun et un toit à quatre pans.

Nous sommes dans le hall de la maison, un hall assez large et notre hôtesse me regarde de >>>

LE HASARD ET L'INSOLITE

>>> nouveau en me demandant de ne pas faire de photo... et là, l'histoire commence...

L'histoire commence mais en 1984 Tosya (celle qui vient tout juste de nous recevoir) peste contre son mari, Levon (aujourd'hui décédé), car, une fois de plus, elle est allée chercher des patates au marché, c'est l'hiver, il fait froid, et comme chaque année Tosya demande à Levon, qui ne s'exécute jamais, de lui creuser une fosse dans le jardin afin d'y entreposer les patates...

Levon un peu découragé, aussi un peu honteux décide de le creuser, ce satané trou. Cette fois-ci, oui, il va le réaliser ce travail. Sauf que c'est l'hiver et que le sol est complètement gelé. Alors il se ravise et décide de creuser le trou dans la maison. Dans une alcôve située dans le hall d'accueil de la maison et muni d'une lourde masse et d'un burin il s'attèle à son œuvre, Il demande à Tosya de lui apporter un peu d'eau pour se désaltérer, mais il tombe dans une profonde torpeur tout en étant conscient, une lumière apparaît et une voix lui précise qu'il est en train de tomber malade mais que cela n'est rien, car il vivra 96 ans et cette même voix lui indique de continuer de creuser et de creuser encore «et tu feras ce que nous te dicterons suivant les mesures exactes que nous t'indiquerons chaque fois que ce sera nécessaire».

(Crédit photo: Nur Blog)

Tosya nous ouvre la porte, nous précède, et nous invite à la suivre. Je vois une descente d'escaliers assez raide d'une quarantaine de marches. Nous descendons avec prudence un escalier creusé à même la roche, à même le tuf, et à mi-parcours Tosya se tient devant un trou où nous sentons un courant d'air froid sans être frais, elle précise à Mika qui me traduit que c'est un courant énergétique et qu'il est bon de s'y exposer. Naira me sourit comme si elle me disait: «Nous sommes chez des allumés assez haut perchés», nous continuons de descendre après cette halte et nous arrivons à 10 mètres peut-être 12 mètres sous le sol naturel dans un endroit, creusé avec des voutes qui culminent à 8 mètres, des successions de colonnades excavées ainsi que des niches et un autel et pour finir un énorme crucifix, tout cela creusé dans le tuf et joliment mis en lumière par Tosya qui n'aura jamais pu obtenir une fosse pour ses patates finalement...

Levon a travaillé ici durant 22 ans de 1984 à 2006 et

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԸ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 2023-ԻՆ

13 Յունիսին տեղի ունեցավ Համահայկական խաղերու համաշխարհային կոմիտեի գործադիր մարմնի կիստը որուն ընթացքին քննարկուեցան Համահայկական ամառնային հերթական խաղերու կազմակերպման եւ անոնց իրականացման վայրերու հարցերը:

Միաձայնութեամբ որոշուեցավ Համահայկական ամառնային 8-րդ խաղերը իրականացնել Օգոստոս 2023-ին՝ Հայաստանի մէջ, իսկ անոր բացման պաշտօնական հանդիսութիւնը կատարել Գիւմրիի մէջ:

Կարգ մը խաղեր տեղի պիտի ունենան Շիրակի եւ Արագածոտնի մարզերու շարք մը քաղաքներու մէջ, իսկ աւարտական հանգրուանի խաղերը եւ փակման հանդիսաւոր արարողութիւնը՝ Երեւանի մէջ:

Առաջարկ ներկայացուեցավ Հայաստան հասնող պատուիրակութիւններուն մէջ ընդգրկելու նաեւ հաշմանդամ հայագի մարզիկները:

Համահայկական խաղերու գործադիր մարմնի յաջորդ նիստին ընթացքին պիտի քննարկուի *փարափուկիք* խաղերու կազմակերպման հարցը:

Վերջապէս, ժողովականները գործադիր մարմնի նախագահ Իշխան Չաքարեանը լիազօրեցին, որպէսզի ան Հայաստանի կառավարութեան հետ քննարկէ ամառնային 8րդ խաղերու կազմակերպչական հարցերը: ■

a remonté des tonnes et des tonnes de terre dont il chargeait sa vieille bagnole, une «Jigouli» (pour les non initiés c'est une Lada, en fait, une Fiat 125). Nous visitons un mini-musée où sont exposés les masses que Levon a utilisées années après années de plus d'un kilo et demi chacune et que l'on soulève facilement, mais comment imaginer utiliser ce type de matériel tout une journée?

Je vois même une coupure de «Paris-Match» dans laquelle Levon est photographié et montre son œuvre... Comment un journaliste de «Paris-Match» a pu découvrir ce site?

Si Tosya m'a fait promettre de ne jamais divulguer son adresse, j'ai tout de même pu acquérir un DVD qu'avait réalisé sa fille sur l'œuvre de son papa.

Je pense parfois à cette découverte et je n'y crois pas moi-même... et alors que je visionne en streaming un reportage sur Romy Schneider, j'ai envie de finir ici en reprenant ce qu'avait dit un journaliste (qui citait Nietzsche) sur cette grande actrice: «Il faut avoir du chaos en soi, pour accoucher d'une étoile qui danse». ■ Ph.D.S.

(à suivre)

Ndlr: Voir la première partie dans *Artzakank* N° 238.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԽԻԲ՝ ՄԵԿԴԱՐԵԱՅ ՅՈՒԵԼԵԱՆԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

«Իւրաքանչիւր ժողովրդի գիտակցական մակարդակը երեւում է նրանում, թէ նա ինչպէս է վերաբերում սեփական արխիւին» Պ. ՍԵԲԱԿ

Դարերու պատմութիւնն ու յիշողութիւնը իր մէջ կրող Հայաստանի Ազգային արխիւը կը դառնայ 100 տարեկան:

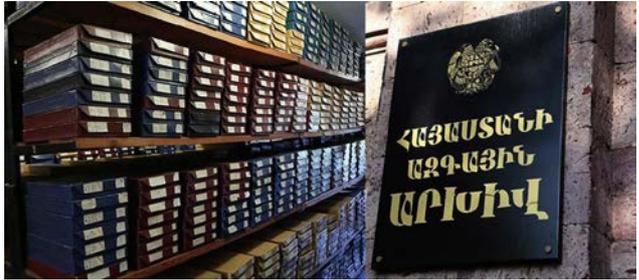
1923թ. Սեպտեմբեր 26-ի Հայկենտգործկոմի նախագահութեան որոշումով ստեղծուեցաւ Կենտգործկոմին առընթեր պետական կեդրոնական արխիւը: Իսկ 1924թ. Փետրուարին հաստատուեցաւ Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան պետական կեդրոնական արխիւի կանոնադրութիւնը՝ արխիւային գործի վերաբերեալ առաջին օրէնսդրական ակտը:

ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի քարտուղարութեան 1924թ. Մարտին նորաստեղծ արխիւի վարիչ Նշանակուեցաւ փրոֆ. Խաչիկ Սամուէլեանը, որուն ղեկավարութեամբ հանրապետութեան առաջին արխիւագետները ձեռնամուխ եղան շէնքերու նկուղներուն, սենեակներուն եւ այլ վայրերու մէջ սփռուած անմշակ արխիւային նիւթերու յայտնաբերման եւ պետական կեդրոնական արխիւին մէջ անոնց հաշուառման եւ մշակման գործին:

Այսպիսով, մեր ժողովուրդի մշակութային կեանքի ոլորտներէն մէկուն՝ արխիւներու հաւաքագրման, հաշուառման, պահպանման եւ օգտագործման գործը դրուեցաւ պետական հիմքերու վրայ:

1980թ. որոշում ընդունուեցաւ նաեւ Երեւան քաղաքի պետական արխիւ ստեղծելու մասին, որ սկսաւ գործել յաջորդ տարուան սկիզբը: Նոյն թուականին, ոլորտի հետ կապուած շինարարական աշխատանքներու իրականացումով, ի յայտ եկան արխիւային նոր կառոյցներ, ինչպէս նաեւ բարեկարգուեցան հիւները: Արխիւային պարբերական ունենալու հարցը պետական ու գերատեսչական արխիւներու լայն ցանց ստեղծած Հայաստանի համար հասունցած էր դեռ 1940-ական թուականներուն, որ իրականութիւն դարձաւ 1950-ականի կեսերուն: Արխիւային առաջին պարբերականի՝ «գիտահնօրմացիոն բիւլետենի» անդրանիկ համարը լոյս տեսաւ 1956 թուականին, վերջին՝ 21-րդ համարը՝ 1962-ին, երբ արդէն 3-րդ տարին էր, որ զուգահեռաբար սկսած էր լոյս տեսնել «Բանբեր Հայաստանի արխիւների» հանդէսը: Մինչ օրս իրապարակուած է հանդէսի 131 համար:

Խորհրդային Միութեան փլուզումէն ետք՝ նորանկախ պետութիւններու համագործակցութեան (ԱՊՀ) մասնակից երկիրներուն միջեւ ստեղծուած նոր փոխյարաբերութիւնները դրական անդրադարձան արխիւային գործին մէջ միջազգային համագործակցութեան հաստատման ու զարգացման վրայ: Առիկա կը վկայեն 1990-ական թուականներու կեսերէն սկսեալ՝ տարբեր երկիրներու արխիւային հաստատութիւններու մակարդակով համատեղ խորհրդակցութիւններու, գիտաժողովներու, այլ միջոցառումներու իրականացումը:

Հայաստանի Ազգային արխիւը աշխուժօրէն ներգրաւուած է ԱՊՀ մասնակից երկիրներու եւ միջազգային կառոյցներու հետ համագործակցութեան. 1994 թ. կը հանդիսանայ Արխիւներու միջազգային խորհուրդի (ԱՄԽ) անդամ, յետագային նաեւ վերջինիս Եւրասիական բաժանմունքի («Եւրագիկա») անդամ, իսկ 2004 թ.՝ ԱՊՀ երկիրներու պետական արխիւային ծառայութիւններու ղեկավարներու խորհրդատուական խորհուրդի անդամ:

Հայաստանի Ազգային արխիւը զարգացման նոր փուլ թելակոխեց նորընտիր տնօրէն, պատմական գիտութիւններու դոկտոր Գրիգոր Արշակեանի նշանակումով, որ որդեգրած է նախապէս ձեռք բերուած ասանդոյթներու շարունակականութեան քաղաքականութիւնը՝ զայն հարստացնելով ժամանակակից տարբեր գործիքակազմերով, վերջնականապատակ ունենալով Արխիւը դարձնել ազգային մակկիշ:

Հայաստանի Ազգային արխիւը գերատեսչական համագործակցութիւն կ'իրականացնէ շարք մը երկիրներու՝ ՌԴ, Պիելառուսիոյ, Լեհաստանի, Վրաստանի, Ֆրանսայի, Ուքրանիոյ, Իրանի, Պուլկարիոյ, Սերպիոյ, Մլոտովայի, Ղազախստանի արխիւային ծառայութիւններուն հետ, ինչպէս նաեւ՝ սփիւռքեան համահայկական խոշոր կառոյցներու, գիտակրթական, բարեգործական կազմակերպութիւններու, սփիւռքի յայտնի անհատներու հետ. ձեռք կը բերուին փոխահաւետ համաձայնութիւններ:

Հանդիպումներու ընթացքին Հայաստանի Ազգային արխիւին համար իբրեւ առաջնահերթութիւն կարելու համարուած են Արխիւի արդիականացման՝ թուայնացման, ժամանակակից սարքերով վերագինման հարցերը, ինչպէս նաեւ գիտահետազօտական աշխատանքներու կարելորութիւնն ու առանձնաչափութիւնը՝ որպէս հայ ինքնութեան պահպանման ու սերունդներուն փոխանցման առանցքային օղակ:

Ներկայիս հայ արխիւագետներու կողմէ աշխատանքներ կը տարուին սփիւռքի մեր հայրենակիցներուն հետ ստեղծագործական կապերու եւ համագործակցութեան զարգացման ուղղութեամբ, խորապէս համոզուած ըլլալով, որ հնարաւոր ու փոխահեկան է համատեղ իրականացնել փաստաթուղթերու, ժողովածուներու կազմման, գիտական ուսումնասիրութիւններու իրագործման, ցուցահանդէսներու կազմակերպման եւ ազգօգուտ այլ աշխատանքներ՝ հիմք ունենալով Հայաստանի Ազգային արխիւին մէջ յաւերժ հանգրուանած փաստաթղթային տեղեկատուութեան հարուստ պաշարները: >>>

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԽԻԸ՝ ՄԵԿԴԱՐԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻՆ ԸՆԴԱՌԱՅ

»»» Վերջին շրջանին բարեկարգուած են Հայաստանի Ազգային արխիւի շէքային պայմանները, ձեռք բերուած են պատճենահանման նոր սարքեր, պատրաստուած են փաստաթուղթերու ժողովածուներ, գիտական ուսումնասիրութիւններ, մենագրութիւններ, ցուցադրութիւններ, համալրուած են եւ կը համալրուին Հայաստանի Ազգային արխիւի ֆոնտերը, զգալիօրէն նորացուած են սարքերը: Աւելի քան 200 միլիոն դրամի ներդրման շնորհիւ՝ Արխիւը համալրուած է վերջին սերունդի թուայնացման սարքերով ու սրվորներով, փոխուած են հակահրդեհային համակարգը եւ պահոցներու ջերմային սարքերը, ներդրուած են էլեկտրոնային հարցումներու համակարգը եւ մէկ պատուհանի սկզբունքը, դիւրացուած է ուսումնասիրողներու սպասարկման գործընթացը, լայնօրէն կ'իրականացուի արխիւային հաւաքածոյի հանրահռչակումը ընկերային ցանցերու (Facebook, Instagram, Twitter) մէջ, կը գործէ Հայաստանի Ազգային արխիւի Youtube-եան ալիքը, կը վերագործարկուի Հայաստանի Ազգային արխիւի նորացուած կայքէջը, ջանքեր կը գործադրուին արխիւային ծառայութիւններու (յատկապէս վերջին տարիներուն մեծ հետաքրքրութիւն վայելող տոհմա-ծառերու կազմման, փաստաթուղթերու բարձրորակ պատճեններու տրամադրման) ներկայացման եւ ընդլայնման ուղղութեամբ:

Տոհմագրութեան կազմումը յիշողութեան առարկայացումն է, ինչպէս նաեւ յարգանքի մատուցում՝ մեր նախնիներուն ու մեր ծագման: Ատիկա կ'օգնէ սերունդներու աչքին առջեւ ունենալ սեփական տոհմի պատմութիւնը, անոնց դաստիարակել հայ ինքնութեան ոգիով: Հայաստանի Ազգային արխիւին մէջ կը պահպանուին 18-րդ դարու եւ 20-րդ դարու առաջին քառորդին մէջ կազմուած աշխարհագրեր, Հայ առաքելական եկեղեցւոյ չափաբերական մատեաններ, վիճակագրական բարտեր ու գիւղատնտեսական տնայթերթիկներ, որոնք կ'օգտագործուին տոհմագրութեան աշխատանքներուն մէջ:

Պետական արխիւային ծառայութեան աշխատանքը պէտք է նպաստէ երկրին մէջ անկախ պետականութեան կայացման ու ամրապնդման գործին, սերունդներուն ժողովուրդի անցեալի համար հպարտութեան, ներկային՝ նուիրումի եւ ապագային՝ հաւատքի ոգիով դաստիարակելու վեհ նպատակներուն, օգնէ ծառայած համապետական ու համազգային ինտիմներու լուծման:

Այսօր Հայաստանի Ազգային արխիւը իր աշխատանքային ոչ մեծ խումբով եւ արհեստավարժ յագեցուածութեամբ պատրաստակամօրէն լծուած է արխիւային հարուստ հաւաքածուն գիտական հանրութեան եւ աշխարհասփիւռ հայութեան հասանելի, այդ հաւաքածոյի համալրման հաղորդակից դարձնելու, ինչպէս նաեւ արտերկրի մէջ անկախ հանրահռչակելու եւ յաւուր պատշաճի ներկայացնելու եւ, ի հարկէ, իրենց տոհմի պատմութիւնը վերհանելու եւ ստեղծելու գործընթացներուն: ■

(Ա.ԶՂԱԿ)

"LA PAIX, LE RENFORCEMENT DE L'ARMÉE OU LA PAUVRETÉ": QU'EST-CE QUI PRÉOCCUPE LES ARMÉNIENS?

Qu'est-ce qui préoccupe le plus la population arménienne?

La consolidation de la paix, la démarcation de la frontière entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan et les questions territoriales non résolues - selon une enquête menée par le *Caucasus Research Resources Center - Armenia* (CRRC - Armenia), ces trois questions sont les plus préoccupantes pour le peuple arménien. Parmi les questions qui nécessitent une solution rapide, les personnes interrogées ont également souligné la nécessité de renforcer l'armée et de vaincre la pauvreté.

1'648 personnes ont participé à l'enquête. Elles ont exprimé leur opinion sur la politique étrangère du pays, le règlement du conflit du Haut-Karabakh, la guerre de 2020, ainsi que la réouverture des voies de communication dans la région. Il s'est avéré que 64% des personnes interrogées considèrent la voie de transport entre les régions occidentales de l'Azerbaïdjan et du Nakhitchevan à travers le territoire de l'Arménie comme une menace pour la sécurité nationale. Et seuls 12% partagent l'avis du gouvernement arménien selon lequel la réouverture des routes créera des conditions préalables au développement économique.

La "paix fragile" est l'un des principaux problèmes

41% des personnes interrogées ont indiqué la nécessité de conclure la paix comme étant parmi les problèmes les plus importants.

18% sont préoccupés par le début du processus de délimitation de la frontière arméno-azerbaïdjanaise, 8% par les questions territoriales non résolues avec l'Azerbaïdjan, 4% par le renforcement de l'armée et 4% par la lutte contre la pauvreté.

Selon des enquêtes similaires menées en 2019 et 2012, les personnes interrogées avaient cité le chômage et la pauvreté comme des questions clés.

**"La guerre était-elle inévitable?"
Sur le conflit du Karabakh**

66% des personnes interrogées pensent que la deuxième guerre du Karabagh était inévitable, 34% sont de l'avis contraire. >>>

"LA PAIX, LE RENFORCEMENT DE L'ARMÉE OU LA PAUVRETÉ": QU'EST-CE QUI PRÉOCCUPE LES ARMÉNIENS?

»»» Selon les participants à l'enquête, une nouvelle escalade autour du Haut-Karabakh est possible dans les années à venir. 27% des participants pensent que la reprise des hostilités est possible dans les 4 prochaines années, 12% dans 5 à 10 ans. Selon 19%, la paix n'est pas encore à l'horizon.

Seuls 26% des répondants étaient en faveur du maintien du statu quo établi après la cessation des hostilités. Selon 42%, il est nécessaire de restituer tous les territoires qui étaient sous le contrôle de la partie arménienne avant la guerre de 2020. 32% pensent que seuls les territoires qui faisaient partie de la région autonome du Haut-Karabakh devraient être restitués.

91% des personnes interrogées pensent que la guerre aura un impact négatif sur la situation socio-économique en Arménie.

79% s'inquiètent de l'incertitude de leur avenir et de celui de leur famille, et 70% s'inquiètent de leur sécurité physique.

"Ne peut pas faire partie de l'Azerbaïdjan" Sur le statut du Nagorno-Karabakh

78,8% des personnes interrogées sont d'accord pour que le Haut-Karabakh fasse officiellement partie de l'Arménie. 59,8% sont en faveur du statut d'Etat indépendant. 23,1% pensent que le Haut-Karabagh peut faire partie de la Russie.

Les répondants n'étaient pas d'accord avec l'idée que la république non reconnue puisse devenir une partie de l'Azerbaïdjan, en aucun cas, même en cas d'octroi d'un statut de haute autonomie.

"L'Union européenne ou la Russie?" Sur la politique étrangère

12% des personnes interrogées sont tout à fait d'accord pour que l'Arménie rejoigne l'OTAN, 16% pensent que le pays devrait rejoindre l'Union européenne. 18% sont favorables au maintien de l'adhésion à l'Union économique eurasiennne, opérant sous les auspices de la Russie.

La plupart des répondants étaient contre l'adhésion de l'Arménie à l'État de l'Union Russie-Biélorussie.

Les personnes interrogées considèrent la Russie (57%) et la France (12%) comme des pays amis, tandis que l'Azerbaïdjan (75%) et la Turquie (22%) comme des pays hostiles.

Il convient de noter que la note de la Russie a progressivement baissé ces dernières années, même si elle arrive largement en tête de la liste des pays amis par rapport à tous les autres. En 2013, la Russie était considérée comme le pays le plus amical par 83%, en 2015 par 75%, et en 2017 par 63%. ■

(Jam-news.net)

ԳԻՆՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԱՐԱԳԱԾՈՏՆՈՒՄ*

Հայաստանեան թանգարանների շարքին աւելացաւ ևս մի անուն՝ Հայաստանի Գինու պատմութեան թանգարանը, որը արդէն հասցրել է ընդունել հազարաւոր զբօսաշրջիկների: 8 մետր գետնի տակ գտնուող այս թանգարանում պահուում են բացառիկ *էքսպոնատներ*, գինու մասին մատենագիտական տեղեկատուութիւններ և ազգագրական նիւթեր:

Թանգարանի կենտրոնական ցուցասրահ հասնելու համար նախ պետք է Սիերի դռնից ներս մտնել. Կանոն գտնուող այդ կոթողի նախատիպով էլ կառուցուել է Նորաբաց թանգարանի մուտքը, որն ուրարտական գետնուղով տանում է դէպի քարանձաւակերտ ցուցասրահ, ճիշտ եւ ճիշտ այն միջավայրը, որտեղից ծնունդ է առել գինին:

Թանգարանն ունի 10 բաժին. ամեն ինչ սկսում է սկզբից՝ Առատաշէնում յայտնաբերուած խաղողի ածխացած կորիզից, յետոյ Արենի հնավայր, նախաքրիստոնէական գուցանմուշներ, կարասային թաղում, պաշտամունքային կուռքարձաններ, ուրարտական կարասներ եւ հասնում մինչեւ 20-րդ դար՝ Փարաջանովի «Նռան Գոյնը» ֆիլմից դուրս մնացած բացառիկ կադրեր ու Գարեգին Նժդեհի գաւաթ:

Թանգարանը ոչ միայն ճարտարապետութեամբ է տարբերում միւսներից այլ նաեւ ձեւաչափային առանձնայատկութեամբ: *Ինտերակտիւ* ցուցասրահներում թրյատրում է շրջել գինու գաւաթը ձեռքին, ցանկութեան դէպքում կարելի է անգամ աղանդեր ճաշակել՝ հայկական աւանդական քաղցրաւենիք համակցուած գինու հետ:

Հայաստանի գինու պատմութեան թանգարանի կենտրոնական ցուցասրահից երկու *թունել* է բացում, մէկը՝ ժամանակաւոր ցուցադրութիւնների սրահն է, միւսը Փարաջանովի ճեմուղին. Կենտրոնական էկրանին «Նռան գոյնը» ֆիլմի գինու եւ խաղողի յայտնի տեսարաններն են, իսկ աջ ու ձախ մասում ցուցադրում են խոհրդային շրջանում ֆիլմից դուրս մնացած եւ վերջերս վերականգնուած *կադրերը*: Գինու պատմութեան թանգարանը Հայաստանի Ազգային կինոկենտրոնի հետ համատեղ նախագծի շրջանակում ձեռք է բերել ցուցադրութեան բացառիկ հնարաւորութիւն: >>>

(* Գտնւում է Սասունիկ գիւղում:

**ՎԱՆՈՒՄ ԳԱՆՁԱԳՈՂԵՐԸ
ՊԱՏԱՅԱԲԱՐ ՈՒՐԱՐՏԱԿԱՆ
ՏԱՃԱՐ ԵՆ ԳՏԵԼ**

Վանում ապօրինի կերպով գանձ որոնող անձինք պատահաբար 2700-ամեայ ուրարտական տաճար են գտել: Այդ մասին, Akunq.net-ի փոխանցմամբ, հարդրողն է «Independent»-ի թուրքերեն ծառայությունը:

Աղբիւրի համաձայն՝ Վանի կենտրոնից 28 կմ դեպի հիւսիս-արևմուտքում գտնուող տարածքում մի խումբ գանձագողեր 5 մ խորությամբ փոս փորելուց յետոյ յայտնաբերել են որմնանկարներ ունեցող մի կառոյց: Գանձ որոնողները կարծել են, թէ այդ շինությունը եկեղեցի է և դիմել Վանի թանգարանային տնօրինությանը:

Թուրք ուրարտագետ, դոկտոր Էրբան Քոնեարը «Independent Türkçe»-ի թղթակցի հետ զրոյցում յայտնել է, որ հիմնուելով կառոյցը ներկայացնող տեսագրության տուեալների վրայ՝ կարելի է ենթադրել, թէ խօսքը գնում է մ.թ.ա. 7-րդ դարին պատկանող մի ուրարտական տաճարի մասին, և քանի որ տուեալ շրջանի մօտակայքում գտնուում է նաև ուրարտական արքայ Ռուսա Երկրորդի ամրոցներից մէկը, ապա ամենայն հաւանակաւորեամբ նորագիտ տաճարը կարող է կապ ունենալ վերջինիս հետ:

Թուրք գիտնականը նաև ենթադրություն է արել, ըստ որի՝ սոյն տաճարը պէտք է որ նուիրուած լինի ուրարտական աստուածներից Խալդիին, և որ առաջին անգամ է հանդիպում այնպիսի ուրարտական տաճար, որը պահպանուել է իր բնօրինակով, և որի կառուցուածքը չի խաթարուել: Էրբան Քոնեարը նաև մատնանշել է, թէ այս մեծ տաճարի որմնանկարները դեռ բաւականին լաւ են պահպանուած, և որ դրանք կրօնական բովանդակութիւն ունեն:■

(www.haber3.com / Akunq.net)
(Թարգմանեց Մելինե Անումեանը)

**ԳԻՆՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ
ԱՐԱԳԱԾՈՏՆՈՒՄ**

»»» Թանգարանն այժմ մի քանի նոր նախագծեր ունի՝ մանկական երգչախումբ, որի փորձերն արդէն սկսել են, և միջնադարեան հնձանի կառուցում: 300 քմ տարածքով հնձանը ծառայելու է ոչ միայն գինի ստանալու գործընթացի կիրառական ցուցադրութեանն այլ նաև մշակութային ու գիտական միջոցառումներ անցկացնելու համար:■

(ԱՆԿԱԽ)

Messes arméniennes en Suisse alémanique			
Date	Heure	Lieu	Adresse
10.07.2022	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
14.08.2022	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
28.08.2022	14 30	Röm. Kath. Kirche	9422 Staad SG
11.09.2022	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG

www.armenische-kirche.ch
Pfr.ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87

FESTIVAL PUPLINGE CLASSIQUE
SOIREE ARMÉNIENNE
Mélodies profondes et virtuosité diabolique
dimanche 24 juillet, 18h - Église de Puplinge

Désormais indissociable du Festival pour la 10e année consécutive, la Soirée Arménienne mélange mélodies folkloriques et grand répertoire, cette fois-ci en trio:

David Haroutunian, violon
Mikayel Hakhnazaryan, violoncelle
Sofya Melikyan, piano

Pour le programme complet consulter:
<http://www.puplinge-classique.ch/>

VARIATIONS MUSICALES DE TANNAY

Mercredi 24 août à 20h
Château de Tannay
route F.-L. Duillard 6 - 1295 Tannay

Chouchane Siranoossian, violon
Balázs Máté, violoncelle
Leonardo García Alarcón, clavecin et direction
Œuvres de Muffat, Bach, Farina Schmelzer, Walther

Pour le programme complet consulter:
www.musicales-tannay.ch

PREMAT S.A.
IMPORT & EXPORT
9, RUE DES ALPES
CH - 1201 GENEVE
TEL. 022 731 69 35

Nettoyages

Tél. +41(0)22 785 01 85
15, ch. Pré-de-la-Fontaine
1217 MEYRIN
Fax +41(0)22 980 02 37
E-mail big-net@big-net.ch
www.big-net.ch

COMMUNICATIONS

DÉCÈS

M. Kirkor Yildirim, survenu le 7 mai 2022 à Genève.

Mme Silva Stepanian, survenu le 28 mai 2022 à Genève.

Mme Vilma Yildirim, survenu le 12 juin 2022 à Genève.

Mme Suzy Jeanneret, survenu le 13 juin 2022 à Genève.

M. Haig Avakian, survenu le 17 juin 2022 à Genève.

Toutes nos condoléances aux familles endeuillées.

DONS**Pour Artzakank-Echo****À la mémoire de M. Herman Lacinoglu**

Mme Ani Gurun CHF 50.-

Pour le repos de l'âme de M. Kirkor Yildirim

Pavlin et Vahé Pakar CHF 100.-

Pour la Paroisse de l'Eglise apostolique arménienne St-Hagop - Genève Région lémanique**À la mémoire de M. Herman Lacinoglu**

Mme Ani Gurun CHF 100.-

Mihran et Margrit Lacinoglu CHF 400.-

Pour le repos de l'âme de Mme Silva Stepanian

Arminé et Simon Tavitian CHF 100.-

Divers dons CHF 150.-

Pour le repos de l'âme de M. Kirkor Yildirim

Mme Rita Arzuman CHF 100.-

Famille Hagop Avakian CHF 200.-

Famille Aram Avedisyan CHF 200.-

Famille Cilacian CHF 300.-

Jilda et Dikran Demiryan CHF 100.-

Famille Berç Dirielyan CHF 200.-

Famille Doudak CHF 50.-

Ani et Alex Selyan CHF 200.-

Famille Hratch Giragossian CHF 50.-

Famille Hacik Karaagopian CHF 150.-

Famille Anouche Karaman CHF 100.-

M. Simpat Kasarcian CHF 100.-

Famille Onnik Kazancian CHF 200.-

Famille Alexan Keucheyan CHF 100.-

Famille Mihran Lacinoglu CHF 100.-

Famille Vatché Markoussian CHF 100.-

Famille Harut Missirian CHF 100.-

Famille Sima Papasian CHF 100.-

Agavni Sirmakes et enfants CHF 200.-

Ani et Vartan Sirmakes CHF 500.-

Mme Sona Sirmakes CHF 200.-

Charlotte et Sogomon Setyan CHF 100.-

Famille Tavitian CHF 200.-

Vartuhi et Arman Tuman CHF 100.-

Famille Vahaken Vanliyan CHF 200.-

Famille Ohannes Yildiz CHF 100.-

Artzakank-Echo et la Paroisse de l'Eglise apostolique arménienne St-Hagop remercient vivement les généreux donateurs.

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredi: de 14h00 à 18h00, la bibliothèque Saint Grégoire l'Illuminateur du Centre Arménien est ouverte au public. Renseignements: M. Garabed Yelegen Tél. 079 538 51 26 bibliotheque@centre-armenien-geneve.ch

RENTRÉE

de École de danse arménienne **SANAHIN**
le mercredi 21 septembre 2022

Renseignements et inscriptions:
Christine Sedef 079 75 811 36

RENTRÉE

de l'École Topalian

le mercredi 14 septembre 2022 à 10h

Renseignements: topalianecole@gmail.com

Les cours d'arménien occidental et oriental
Arménie Culture et Saveurs

(55, rue de Lausanne, 1202 Genève)

reprindront au mois de septembre 2022

Renseignements: info@armenie-culture-saveurs.ch

Vient de paraître**MILLE ÉCOLOGIES**

Échafauder l'habitat, les relations, les résistances

Sous la direction de:

Anna Barseghian et Stefan Kristensen

Dans ce livre résonnent, en images et en mots, les échos de 1000 écologies, événement éponyme qui s'est tenu à Genève en 2019. S'y déploient les recherches portées par les artistes, designers, anthropologues, philosophes et biosémioticiens qui y ont participé, comme autant d'échafaudages agencés pour ménager de nouveaux possibles pour l'habitat, les relations et les affects. Du microbiote intestinal à la relation de la Terre et du cosmos, de la migration des arbres à l'aménagement du territoire par les indigènes amazoniens, de la qualité biochimique des sols urbains à la forêt comestible, du Musée du néo-extractivisme aux minéraux imaginaires, ces écologies s'entrelacent pour décentrer notre perception et cultiver notre ancrage terrestre.

Avec les contributions de : Murat Adash, Emanuela Ascari, Jorge Mena Barreto et Joelson Buggilla, Alan Bogana, Marie Brault – Elena Cogato Lanza – Mathilde Loiseau, Oron Catts et Ionat Zurr, Etcétera, Lucie Eidenbenz, Thomas Ferrand, Amy Franceschini – Futurefarmers, Jean-Christophe Goddard, Hackteria (Laboratoire autonome temporaire), Kunik de Morsier architectes, Alanna Lynch, Timo Maran, Agnes Meyer-Brandis, Yoann Moreau, Marion Neumann, Isabelle Papaloïzos, Raqs Media Collective, Gene Ray, Julie Robiolle, Ulla Taipale, Paulo Tavares, Suzanne Treister, Alexia Turlin et Claude-Hubert Tatot, Marie van Berchem.

Éditeur: www.metispresses.ch

ԺՐՆԻ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE L'ÉGLISE
APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
SAINT-HAGOP
GENÈVE RÉGION LEMANIQUE

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԺՆԵԻ ԹՐՈՒԱՆԷ ՇՐՋԱՆԻՆ ՍԷՋ

Շաբաթ 7 Մայիս 2022 թուականը պատմական եւ եզակի օր մը պիտի մնայ Ժնեւի Թրուանէ շրջանի պատմութեան ու հայոց տարեգրութեան մէջ: Սոյն օրը, առաւօտեան ժամը 11:30-ին՝ հանդիսաւորապէս Հայաստանի Հրապարակ հռչակուեցաւ Ժնեւի Սուրբ Յակոբ մայր եկեղեցւոյ շրջաբակը:

Բացման առթիւ շրջանի քաղաքապետ յարգարժան՝ Կի Լաւորել իր խօսքին մէջ ըսաւ, որ անուանակոչութեան ծրագիրը Հայոց ցեղասպանութեան 100-ամեակին առիթով 2015-ին այստեղ արտայայտուած խոստումի մը գործադրութիւնն է: Ապա Չուիցերիոյ մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Անդրանիկ Յովհաննէսեան անգլերէնով իր խօսքը արտասանեց: Ս Գրիգոր Լուսաւորիչ հիմնարկի Նախագահ՝ Դանիէլ Փափազեան հայութեան կողմէ ֆրանսերէնով իր փակման խօսքին մէջ անդրադարձաւ Չուիցերիոյ մէջ հայութեան վաղեմի ներկայութեան: Դրն. Փափազեան քաղաքապետութեան ուղղուած իր շնորհակալական խօսքին մէջ ողջունեց ներկայութիւնը Նախկին քաղաքապետ Փոթթեր Վան Լուիսի, որուն օրով սկսած էր այս անուանակոչութեան ծրագիրը:

Առաջնորդական տեղապահ եւ Ժնեւի հոգեւոր հովիւ Ս. Գուսան վրդ. Ալճանեանի կողքին՝ Չուիցերիոյ գերմանախօս շրջաններու հոգեւոր հովիւ՝ Շնորթ քին. Չէքիճեանի ու դպրաց դասին կողմէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Անդաստանի հոգեպար արարարողութեան կատարումէն ետք, տեղի ունեցաւ բացումը նորահաստատ ԱՐՄԵՆԻԱ ՀՐԱՊԱՐԱԿ-ին: Աւարտին, ներկաները եւ հրակիրեալները հիւրասիրուեցան Հայկական Կեդրոնի սրահին մէջ, Սուրբ Յակոբ եկեղեցւոյ ծխական խորհուրդին եւ այլ միութիւններու կողմէ պատրաստուած հայկական համադամներով, ուր ելոյթ ունեցաւ Սանահին պարախումբը:

FÊTE DE LA SORTIE DE SAINT GRÉGOIRE L'ILLUMINATEUR DE LA BASSE FOSSE (KHOR VIRAP)

À cette occasion, nous souhaitons bonne fête à tous les Krikor, Grigor (Grégoire).

Cette année l'église arménienne a commémoré St. Grégoire l'illuminateur et sa délivrance de la fosse, le samedi, 18 juin 2022. Le calendrier liturgique arménien immortalise son premier Catholicos en s'appuyant sur trois événements importants de sa vie: son entrée dans le gouffre; sa sortie du gouffre; et la découverte de ses reliques. De plus, il existe plusieurs autres fêtes dédiées à des événements étroitement liés à Saint Grégoire, telle les fêtes de St. Hripsimian, de St. Gayanian, de St. Etchmiadzin, et du Roi Tiridate.

ՏՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս տարի, Կիրակի 19 Յունիս 2022-ին, նշուեցաւ Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնը Ժնեւի Սուրբ Յակոբ մայր եկեղեցւոյ մէջ: Տօնի առիթով մատուցուած Ս. եւ անմահ պատարագի աւարտին կատարուեցաւ մասնաւոր Հայրապետական մաղթանք եւ աղօթք, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անասանութեան ու պայծառութեան համար, հանդիսապետութեամբ Չուիցերիոյ Առաջնորդական Տեղապահ Հոգ. Ս. Գուսան Կարդապետ Ալճանեանի:

Հայոց եկեղեցւոյ ամենամեծ տօներէն է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքով Կաթողիկէ Սբ. Էջմիածնի հիմնադրման տօնը: Ըստ աւանդութեան՝ խոր Կիրապէն դուրս գալէ ետք, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կը տեսնէ իր նշանաւոր տեսիլքը, ուր Միածինը, հրաշափառ լոյսով, կ'իջնէ երկինքէն եւ ոսկէ ուռով կը զարնէ Սանդարամետի մեհեանը՝ ցոյց տալով այն տեղը, ուր պետք է կառուցուէր հայոց սուրբ հաւատքի տաճարը: Այստեղէն է յառաջացած «Էջմիածին» անունը, այսինքն էջ՝ իջաւ Միածինը:

FÊTE DU SAINT ETCHMIADZINE

Après la conversion du Royaume arménien au christianisme en 301, St-Grégoire l'illuminateur fit construire la première cathédrale arménienne en 303. Cette construction fait suite à un songe dans lequel St-Grégoire voit le Seigneur, avec un marteau d'or, frappant le lieu où doit être construite la cathédrale d'où son nom "Etchmiadzine" qui veut dire la descente du fils unique. L'autel de la "descente" existe jusqu'à ce jour. Comme toutes les premières églises, la cathédrale est bâtie au dessus d'un temple païen. La cathédrale St-Etchmiadzine est le siège pontifical du Catholicos de tous les Arméniens.

Rédaction: Père Goossan Aljanian

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ
 ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D.Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)
 ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch; www.centre-armenien-geneve.ch

No. 59

FÊTE DE FIN D'ANNÉE ET REMISE DE DIPLÔMES

Le dimanche 19 juin 2022, en présence de S.E. Monsieur l'Ambassadeur d'Arménie Andranik Hovhannisyan, les élèves de l'école Topalian ont embarqué tous les convives dans un voyage vers l'Arménie, le pays de Komitas, Toumanian et Tcharents....

Des comptines et des chants traditionnels ont accompagné le spectacle.

Puis, Son Excellence a remis les diplômes et les médailles aux sept diplômés: Diosdado De Caso Tsolag, Enksezian Alec, Guezeltasciyan Vika, Haroutounyan Kara, Poladian Arthur, Poladian Mélina, Sallier Siranoushe.

Cette année, pour la première fois, deux de nos élèves, Alec et Tsolag, ont suivi et validé les cours en ligne d'AVC-AGBU. Ils ont obtenu un certificat de niveau débutant en arménien occidental (niveau A1).

Félicitations et bravo à nos diplômés de fin de cursus, récompensés pour leurs sept années successives au sein de l'école Topalian.

Nous leurs souhaitons un bel avenir. Espérons qu'ils continueront l'apprentissage et la pratique de la langue arménienne et qu'ils deviendront des membres actifs de notre communauté, en perpétuant la devise de Monsieur Hagop D. Topalian «Հայ ապրինք» (Hay Abrink).

Enfin, La directrice de l'école Topalian Annie Messrobian a remercié Valya Dadoyan au nom de la Fondation Hagop D.Topalian, les élèves, les parents et les enseignantes: «Chère Valya, nous t'aimons très fort pour ta personnalité, ta pédagogie et la musique qui a permis aux enfants de s'épanouir dans le chant (une centaine de chansons apprises durant ces années).

Une totale reconnaissance pour les 20 ans de fidélité, d'engagement, de générosité et d'exactitude.

Elle est l'exigence de l'exemplarité, aussi ce n'est pas toujours facile de la suivre, mais ce que nous avons appris d'elle va au-delà de nos connaissances.

C'est une grande Dame que nous remercions aujourd'hui ».

Son Excellence L'Ambassadeur d'Arménie a remis une plaque de gratitude à Madame Valya Dadoyan pour ces 20 ans de loyaux services.

La rentrée de l'école Topalian est le 14 septembre 2022 à partir de 10h

 ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ARMENIE
 Culture & Saveurs

Fondation Topalian
 55 rue de Lausanne
 1202 Genève
 Lundi-vendredi 9h30- 19h
 T 022 900 01 59

LIBRAIRIE-CAFE arménienne au cœur de Genève, à quelques pas de la gare Cornavin.

- ✚ Grand choix de livres et de publications récentes
- ✚ Artisanat
- ✚ Cours de langue - Conférences
- ✚ Expositions de tableaux – Guide de voyage
- ✚ Spécialités arméniennes à emporter
- ✚ Grand choix de plats végétariens
- ✚ Pain arménien (Lavach)
- ✚ Vin et cognac d'Arménie
- ✚ Café et thé d'Arménie

L'UAS à la Fête de la musique 2022!

Du 24 au 26 juin 2022, l'Union Arménienne de Suisse tenait un stand à la Terrasse Agrippa d'Aubigné en plein coeur de Genève. Que ce soit sous la pluie ou par le beau temps, notre belle équipe de bénévoles a assuré la vente de spécialités arméniennes et de boissons dans une ambiance dynamique et conviviale.

Nombreux passants de diverses origines ont apprécié le vin d'Arménie pour se déshydrater, ou le cognac de 10 ans d'âge également d'Arménie pour se réchauffer. Le traditionnel sandwich-khorovats a particulièrement fait fureur auprès des clients!

L'UAS remercie chaleureusement toutes les personnes passer nous saluer et nous soutenir au stand, ainsi que tous les bénévoles pour leur dynamisme et engagement. Vivement la prochaine édition!

SAVE THE DATE! Traditionnel khorovats de l'UAS

Nous vous donnons d'ores et déjà rendez-vous le dimanche 28 août 2022 pour le traditionnel khorovats de l'UAS dans le jardin du Centre arménien de Genève, à Troinex.

Reprise de la chorale Arax dès septembre 2022

Les inscriptions sont encore ouvertes! N'hésitez pas à nous contacter par email pour plus d'informations: info@u-a-s.ch

